

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Evidenčné číslo: 103003/B/2021/36122163743971332

PROTIMONOPOLNÁ POLITIKA V BANKOVOM SEKTORE
Bakalárska práca

2021

Adriána Koptáková

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

PROTIMONOPOLNÁ POLITIKA V BANKOVOM SEKTORE
Bakalárska práca

Študijný program: Manažérske rozhodovanie
Študijný odbor: Ekonómia a manažment
Školiace pracovisko: Katedra operačného výskumu a ekonometrie
Vedúci záverečnej práce: Ing. Patrícia Holzerová

Bratislava 2021

Adriána Koptáková

Ekonomická univerzita v Bratislave
Fakulta hospodárskej informatiky

ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Adriána Koptáková
Študijný program: manažérske rozhodovanie (Jednoodborové štúdium, bakalársky I. st., denná forma)
Študijný odbor: ekonómia a manažment
Typ záverečnej práce: Bakalárska záverečná práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Protimonopolná politika v bankovom sektore
Anotácia: Súčasný stav riešenej problematiky (Protimonopolná politika a bankový sektor v podmienkach SR).
Analýza protimonopolnej politiky na Slovensku so zameraním na bankový sektor.

Vedúci: Ing. Patrícia Holzerová
Katedra: KOVE FHI - Katedra operačného výskumu a ekonometrie FHI
Vedúci katedry: prof. Mgr. Juraj Pekár, PhD.
Dátum zadania: 17.03.2020
Dátum schválenia: 23.03.2020

prof. Mgr. Juraj Pekár, PhD.
vedúci katedry

Pod'akovanie

Týmto spôsobom by som sa chcela poďakovať vedúcej záverečnej práce Ing. Patrícii Holzerovej za jej užitočné rady, usmernenia a odbornú pomoc pri písaní práce, ale aj za ochotný prístup a podporu, ktorú mi poskytla vždy ak bolo potrebné.

Abstrakt

KOPTÁKOVÁ, Adriána: *Protimonopolná politika v bankovom sektore na Slovensku*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra operačného výskumu a ekonometrie. – Vedúci záverečnej práce: Ing. Patrícia Holzerová. – Bratislava: FHI, 2021, 49 s.

Cieľom záverečnej práce je riešenie vybraných prípadov Protimonopolného úradu v rámci bankového sektora a následná analýza koncentrácie v odvetví. Práca je rozdelená do štyroch častí. Obsahuje 6 grafov, a 5 tabuliek. V prvej kapitole sa venujeme súčasnému stavu problematiky doma a v zahraničí a priblížime si Protimonopolný úrad Slovenskej republiky. Druhá kapitola nám určuje ciele našej práce. V ďalšej časti charakterizujeme metódy skúmania, rozhodnutia Protimonopolného úradu a metódy výpočtu stupňa koncentrácie. Záverečná kapitola sa zaoberá už konkrétnym kartelovým prípadom a dvoma koncentraciami, za ktorými nasleduje analýza koncentrácie odvetvia, ktorú Protimonopolný úrad využíva na schvaľovanie či zákaz koncentrácií. Výsledkom riešenia danej problematiky je zistenie postoja Protimonopolného úradu k vybraným prípadom a určenie koncentrácie medzi bankami na slovenskom trhu.

Kľúčové slová: Protimonopolný úrad, hospodárska súťaž, kartel, miera koncentrácie K, Herfindahl-Hirschmanov Index

Abstract

KOPTÁKOVÁ, Adriána: *Antitrust Policy in the Banking Sector in Slovakia*. - University of Economics in Bratislava. Faculty of Business Informatics; Department of Operations Research and Econometrics. - Thesis supervisor: Ing. Patrícia Holzerová. - Bratislava: FHI, 2021, 49 p.

The aim of this bachelor thesis is envisage of selected cases by the antitrust authority within the banking sector and the subsequent analysis of concentration in the industry. The thesis is divided into four parts. It contains 6 graphs, and 5 tables. In the first chapter we deal with the current state of affairs at home and abroad and approach the Antimonopoly Authority of the Slovak Republic. The second chapter specifies our goals. The next section describes the methods of investigation, the decisions of the antitrust authority and the methods of calculating the degree of concentration. The final chapter deals with a specific cartel case and two concentrations, followed by an analysis of the concentration of the sector, which the antitrust authority uses to approve or prohibit concentrations. The result of solving the issue is to determine the attitude of the antitrust authority to selected cases and determine the concentration between banks in the Slovak market.

Keywords: Antitrust authority, competition, cartel, concentration rate K, Herfindahl-Hirschmanov Index

Obsah

Úvod.....	8
1	Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí 10
1.1	Protimonopolná politika v zahraničí 10
1.1.1	Európska protimonopolná politika 11
1.2	Protimonopolná politika na území Slovenska 12
1.3	Protimonopolný úrad Slovenskej republiky 14
1.4	Formy nedovoleného obmedzovania súťaže:..... 14
1.4.1	Dohody obmedzujúce súťaž 15
1.4.2	Zneužívanie dominantného postavenia 16
1.4.3	Koncentrácie 17
1.4.4	Štátna pomoc 18
1.5	Politika Hospodárskej súťaže 18
1.6	Trhové štruktúry-dokonalá nedokonalá konkurencia..... 19
1.6.1	Dokonalá konkurencia 20
1.6.2	Nedokonalá konkurencia 20
1.6.3	Monopolistická konkurencia 21
1.6.4	Monopol 21
1.6.5	Oligopol 22
2	Cieľ práce..... 25
3	Metodika práce a metódy skúmania 27
4	Výsledky práce a diskusia 30
4.1	Vybrané prípady riešené Protimonopolným úradom SR 30
4.1.1	Kartel - Slovenská sporiteľňa, a. s., Československá obchodná banka, a .s. Všeobecná úverová banka, a. s. 30
4.1.2	Riešenie koncentrácií..... 32
4.2	Stupne koncentrácie v bankovom sektore na Slovensku 34
4.2.1	Analýza úrovne koncentrácie pomocou HHI index 38
4.2.2	Analýza úrovne koncentrácie pomocou mieri koncentrácie K..... 41
Záver.....	45

Zoznam ilustrácií a tabuliek

Tabuľka č. 1 Prehľad bánk na slovenskom bankom trhu.

Tabuľka č. 2 Percentuálne trhové podiely subjektov slovenského bankového sektora

Tabuľka č. 3 Hodnoty ukazovateľov koncentrácie vypočítané pomocou Herfindahl-Hirschmanovho Index

Tabuľka č. 4 Hodnoty ukazovateľov koncentrácie prepočítané mierou koncentrácie K

Tabuľka č. 5 Hodnoty ukazovateľov koncentrácie prepočítané mierou koncentrácie K pre rok 2020

Graf č. 1 Vývoj indexov za obdobie 2010 – 2019

Graf č. 2 Vývoj HHI indexu pre celkové aktíva za roky 2016 – 2017

Graf č. 3 Vývoj HHI indexu pre úvery voči klientom za roky 2016 – 2019

Graf č. 4 Vývoj HHI indexu pre bežné účty za roky 2016 – 2019

Graf č. 5 Vývoj HHI indexu pre termínované vklady za roky 2016 - 2019

Graf č. 6 Porovnanie miery koncentrácie po a pred zlúčením dvoch bánk v rokoch 2018- 2020

Zoznam skratiek

CR₂ – miera koncentrácie 2 najväčších firiem v odvetví

CR₄ – miera koncentrácie 4 najväčších firiem v odvetví

EU – Európska únia

FTC – Federálna obchodná komisia

HHI – Herfindahl-Hirschmanov Index

NBS – Národná banka Slovenska

PMU – Protimonopolný úrad Slovenskej republiky

SR – Slovenská republika

USA – Spojené štáty americké

ZFEÚ – Zmluva o fungovaní Európskej únie

Úvod

Dôležitým aspektom trhového hospodárstva je vysoko konkurenčný trh. Ideálom je dokonalá konkurencia. Situácia na trhu s veľkým počtom hráčov, ktorí nútia firmy inovovať a poskytovať stále lepšie a lepšie produkty a prispievať k rozmanitosti a prosperite ekonomiky ako celku, presne vystihuje tento ideál. V skutočnosti však dokonale konkurenčný trh neexistuje, i keď sa k nemu niektoré trhy snažia priblížiť. Z toho dôvodu je veľmi podstatná podpora trhovej konkurencie, teda ochrana hospodárskej súťaže. Ide o snaženie sa zabezpečiť čo najlepšie podmienky pre fungovanie trhu. Ochrana hospodárskej súťaže pripadá pod kompetencie Protimonopolného úradu SR, ktorý sa snaží zabraňovať akémukoľvek jej narušeniu. PMU sa zaoberá prevažne porušeniami dominantného postavenia alebo schvaľovaním koncentrácie. Na to, aby mohol schváliť koncentráciu je potrebné poznať trhové podiely firiem a celkový stav koncentrácie v odvetví. A presne týmto sa plánujeme zaoberať v nasledujúcej práci.

V prvej časti si predstavíme súčasný stav protimonopolnej politiky u nás, ako aj v zahraničí. Priblížime ako ju realizujú štáty mimo a v rámci Európskej únie a predstavíme si Protimonopolný úrad Slovenskej Republiky. V neposlednom rade si užšie charakterizujeme formy nedovoleného obmedzovania súťaže, ktorými sa úrad zaoberá. Ozrejmíme si taktiež pojem hospodárska súťaž pre lepšie chápanie danej problematiky. Na záver prvej časti práce si zobrazíme konkurenčné vzťahy politiky hospodárskej súťaže v jednotlivých trhových štruktúrach. Najväčšia časť bude venovaná oligopolu práve preto, že sa v práci zameriavame na slovenský bankový sektor, pre ktorý je oligopolistická trhová štruktúra charakteristická.

V druhej časti stanovíme naše ciele, ktoré sú podmienené čiastkovými cieľmi, ako je predstavenie práce Protimonopolného úradu a riešenie koncentrácie v bankovom sektore. V časti metodika a metódy skúmania si zobrazíme metódy a spôsoby výpočtov stupňa koncentrácie a spomenieme konkrétne prípady rozhodnutí úradu.

V poslednej časti našej práce sa budeme venovať konkrétnym prípadom, ktoré PMU u nás na Slovensku riešil. Zaoberáme sa čisto bankovým sektorom, ktorý si preto bližšie rozoberieme. Zameriame sa na jeden z historicky najväčších prípadov bankového sektora. Pôjde o kartel troch významných slovenských bánk - Slovenská sporiteľňa, a. s., Československá obchodná banka, a. s. a Všeobecná úverová banka, a. s. Užšie sa pozrieme na jeho priebeh

a rozhodnutie úradu, prípadne udelené pokuty. Okrem kartelu nás bude zaujímať i schvaľovanie, respektíve zákaz koncentrácií slovenských bánk. Na takéto účely PMU sám, alebo od rôznych analytikov či štatistického úradu, získava informácie o koncentrácii trhu ako celku a trhových podieloch firiem, ktoré chcú vytvoriť koncentráciu. V závere tejto časti, a zároveň celej práce, sa budeme venovať práve týmto výpočtom koncentrácie v bankovom odvetví. Pozrieme sa na rozličné ukazovatele a zmeriame stupeň koncentrácie sektora. Vzhľadom na aktuálny stav, ktorého súčasťou je koncentrácia bánk KBC Group N.V. a OTP Banka Slovensko, a. s., predostrieme a zhodnotíme jej dopad na slovenský bankový sektor. V závere konštatujeme naše výsledky a porovnáme ich s výsledkami iných prác zameraných na koncentráciu slovenského bankového sektora.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

1.1 Protimonopolná politika v zahraničí

Protimonopolnou politikou sa ľudia zaoberajú už pár stoviek rokov. Ako prvým svetovo známym monopolom sa stala spoločnosť Standard Oil Co. založená John D. Rockefellerom, ktorá bola v roku 1911 donútená k rozpusteniu, pretože predstavovala nelegálny monopol. Svojim konaním a spôsobom určovania cien znevýhodňovala spotrebiteľov (Tarbell, 2009). Protimonopolná politika je teda navrhnutá tak, aby chránila hospodársku súťaž a zabraňovala znevýhodňovaniu spotrebiteľov. Základným cieľom takejto politiky je udržať trhy otvorené a konkurencieschopné. Tieto nariadenia používajú rôzne vlády na celom svete, hoci zákony sa často líšia (Dye, 2021).

Mnohí zahraniční autori sa venujú histórii vzniku protimonopolnej politiky. Napríklad autor množstva odborných publikácií z danej oblasti, Nicola Giocoli, vo svojom diele *Konkurencia verzus vlastnícke práva, americký protimonopolný zákon, prvé roky európskej hospodárskej súťaže („Competition vs. Property Rights: American Antitrust Law, the Freiburg School and the Early Years of European Competition Policy“)* opisuje skoré začiatky európskej protimonopolnej politiky, ktorá bola vyvíjaná z kontinentálnej tradície. Politikou voľného obchodu musela byť skôr ochrana obchodu pred mocou ako silou trhu a samotná súťaž bola márnratným a chaotickým procesom. Z týchto teórií sa postupne vyvinula protimonopolná politika so zásadami ako ju poznáme. Zaujímavým faktom v tejto publikácii je, že protimonopolná politika v Spojených štátoch Amerických nezohráva takú veľkú rolu v globálnom vývoji tejto politiky, ako autor pôvodne pri počiatku písania očakával. Sám vyjadruje svoje prekvapenie a uvádza na pravú mieru jednotlivé vplyvy a dôležitosť práve európskeho vývoja protimonopolnej politiky (Nicola Giocoli, 2007).

Dnes sa už môžeme stretnúť aj so skúmaním a riešením problematiky protimonopolnej politiky v úplne iných rozmeroch. Mladší autori sa púšťajú do nových a menej často rozoberaných oblastí trhovej konkurencie. Ako príklad môžeme uviesť odborný článok od Baker a kolektív (2011), v ktorom autor so svojimi spoluautormi podrobne analyzuje a rieši ochranu konkurencie v rozvíjajúcom sa online trhu.

Keď nazrieme do rozličných krajín, vo väčšine z nich sú protimonopolné politiky popísané zákonom. V Spojených štátoch sa nimi zaoberá najmä Federálna obchodná komisia (FTC) a protimonopolné oddelenie ministerstva spravodlivosti. FTC sa zaoberá najmä otázkami ochrany spotrebiteľa, zatiaľ čo protimonopolné oddelenie je vo všeobecnosti zodpovedné za trestné porušovanie protimonopolnej politiky.

Väčšina krajín nemá dva regulačné orgány, ako je to vidieť v USA. Napríklad v Európe je riaditeľstvo pre hospodársku súťaž jediným orgánom, ktorý vo všeobecnosti riadi protimonopolnú politiku. V krajinách celého sveta je bežné, že spory týkajúce sa týchto politik rieši súdny orgán (Dye, 2021).

1.1.1 Európska protimonopolná politika

Vďaka konkurencii sú spoločnosti nabádané ponúkať spotrebiteľom tovar a služby za najvýhodnejších podmienok. Znižovanie cien a podporovanie efektívnosti a inovácií sú výhodami konkurenčných trhov. Aby bola hospodárska súťaž efektívna, je potrebné, aby spoločnosti konali nezávisle od seba, avšak pod konkurenčným tlakom vyvíjaným ostatnými firmami.

Európska protimonopolná politika vychádza z dvoch hlavných zásad stanovených v Zmluve o fungovaní Európskej únie:

- Prvá z dvoch zásad sa nachádza v stoprvom článku zmluvy (*Article 101 of the Treaty*) a prísne zakazuje dohody medzi dvoma alebo viacerými nezávislými trhovými subjektami, ktoré obmedzujú hospodársku súťaž. Ustanovenie sa vzťahuje na horizontálne dohody (medzi skutočnými alebo potenciálnymi konkurenčnými subjektmi účinkujúcimi na rovnakej úrovni dodávateľského reťazca) aj na vertikálne dohody (medzi firmami účinkujúcimi na rozdielnych úrovniach, teda dohoda medzi výrobcom a jeho distribútorom). Najčastejším a aj najviac stráženým príkladom nezákonného konania, ktoré porušuje článok 101, je založenie kartelu medzi konkurenčnými spoločnosťami, ktorý môže zahŕňať stanovenie cien či rozdelenie trhu.
- Druhá zásada sa nachádza v stodruhom článku zmluvy (*Article 102 of the Treaty*) a zakazuje podnikateľom, ktorí dosiahli na danom trhu dominantné postavenie,

zneužívať toto postavenie či už neprímeranými cenami tovarov, obmedzením výroby alebo odmietaním inovácií v neprospech spotrebiteľov. Zmluva dáva plnú moc Komisii, aby realizovala tieto pravidlá, a má na tento účel niekoľko vyšetrovacích právomocí. Ako príklad môžeme uviesť inšpekcie v obchodných a nepodnikateľských priestoroch alebo písomné žiadosti o informácie. Komisia môže tiež uložiť pokuty firmám, ktoré nedodržiavajú protimonopolné pravidlá EÚ. Hlavné pravidlá týkajúce sa postupov sú stanovené v nariadení Rady č. 1/2003:

- postupy pre prípady protisúťažných praktík,
- postupy pri zneužívaní prípadov dominantného postavenia,
- kľúčoví aktéri a kontroly a vyváženie v konaniach o uplatnenie článkov 101 a 102 ZFEÚ.

Vnútroštátne orgány pre hospodársku súťaž sú splnomocnené plne uplatňovať články 101 a 102 zmluvy, aby sa zaistilo, že hospodárska súťaž nebude narušená alebo obmedzená. Národné súdy jednotlivých krajín môžu tiež použiť tieto ustanovenia na ochranu individuálnych práv občanov Zmluvou o fungovaní Európskej únie.

V rámci právnych predpisov Európskej únie v oblasti hospodárskej súťaže Komisia zostavila a implementovala politiku uplatňovania právnych predpisov na žaloby o náhradu škody pred vnútroštátnymi súdmi. Spolupracuje tiež s vnútroštátnymi súdmi jednotlivých európskych krajín s cieľom zabezpečiť jednotné uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže Európskej únie v celej EÚ (Európska komisia, 2014).

1.2 Protimonopolná politika na území Slovenska

Na Slovensku sa protimonopolnou politikou zaoberá Protimonopolný úrad SR. V súčasnosti Protimonopolný úrad uplatňuje na svoje činnosti zákon č. 136/2001 Z. z. o ochrane hospodárskej súťaže.

Hlavné úlohy protimonopolnej politiky možno zhrnúť do troch oblastí:

- opatrenia proti nezákonným kartelom,
- opatrenia proti zneužívaniu monopolného a dominantného postavenia,
- schvaľovanie fúzií podnikov (Fabová, 2011).

Protimonopolná politika či ochrana hospodárskej súťaže sú veľmi populárne témy nie len v zahraničí, ale aj u nás na Slovensku. Mnohí autori i mladí ľudia sa venujú skúmaniu a spracovávaniu danej problematiky.

Veľmi významnou osobnosťou riešenia problematiky protimonopolnej politiky na Slovensku je jednoznačne Mária Tokárová, ktorá vo svojich dielach vystihuje podstatu, a teoretické základy danej tematiky. Jej publikácia Protimonopolná politika (2008) pozostáva z predstavy o dokonalosti konkurencie, príčinách jej zlyhaní i o možnostiach revidovania týchto zlyhaní prostredníctvom zámernej politiky hospodárskej súťaže s celkovým hospodársko-politickým rámcom. Obsahuje jednotlivé fázy vývoja teórií konkurencie, súťaživosti a protimonopolnej politiky. Druhou veľmi významnou knižnou publikáciou je aj Politika hospodárskej súťaže (2017), v ktorej rieši predpoklady a nevyhnutnosti ochrany hospodárskej súťaže a takisto predstavuje teoretické základy tradičnej analýzy konkurencie a súťaživosti. Do celosvetovej debaty sa zapája aj rôznymi vedeckými článkami ako je napríklad publikácia, na ktorej sa podieľala spolu s Evou Rievajovou - Inovácie vo vývoji prístupov k teóriám konkurencie, súťaživosti, resp. protimonopolnej politiky (2007), kde pokladá za dôležité poznať genézu vývoja súťaživej politiky na jej úplné pochopenie.

Dôkazom, že téma je zaujímavá aj pre študentov vysokých škôl je napríklad bakalárska práca Ivety Kolárovej (2012) – Hospodárska súťaž - nekalá súťaž a ochrana pred jej zneužitím . Autorka sa v nej venuje hospodárskej súťaži a jej úpravám v rámci Európskej únie a taktiež právu proti obmedzovaniu hospodárskej súťaže. Bližšie sa zameriava na nekalú súťaž a jej právne prostriedky. Práca je tiež doplnená o praktické príklady a judikatúru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, čo napomáha k bližšiemu chápaniu problematiky.

Posledná práca, ktorú sa oplatí spomenúť je knižná publikácia z roku 2019 od Márie Patakyovej s názvom Ľudskoprávne aspekty hospodárskej súťaže. Ide o pohľad protimonopolnej politiky zo strany ľudských práv. Rieši sa tu historický vývoj ochrany hospodárskej súťaže a taktiež orgány na ochranu hospodárskej súťaže na Slovensku, ako aj v Európskej únii. Veľmi zaujímavou časťou je ochrana ľudských práv, z ktorej prirodzene autorka prechádza do ľudskoprávných aspektov hospodárskej súťaže.

1.3 Protimonopolný úrad Slovenskej republiky

„Súťaž je veľmi dôležitým faktorom trhu, nevyhnutnou podmienkou jeho fungovania a existencie“ (Medek, 2007). Je samoregulačným mechanizmom trhu a jej existencia môže nastať len za podmienok slobodného trhu. Ak neexistuje súťaž, trh zlyháva. Z toho vyplýva celospoločenský záujem na ochrane hospodárskej súťaže. Za ochranu hospodárskej súťaže na Slovensku zodpovedá Protimonopolný úrad (Medek, 2007).

Je možné ho zadefinovať ako inštitucionálneho vykonávateľa ochrany hospodárskej súťaže a subjekt podporujúci konkurenčné prostredie v slovenskej ekonomike. Ide o nezávislý ústredný orgán štátnej správy Slovenskej republiky. Pôsobí od roku 1990 a zameriava sa na presadzovanie systémových opatrení na makroekonomickej úrovni i na zásahy do mikroekonomickej sféry. Keď nazrieme do nedávnej minulosti, Protimonopolný úrad riešil už v roku 1993 dvestosedemdesiatštyri prípadov, ktoré sa týkali kartelových dohôd, fúzií podnikov, zneužitia dominantného postavenia a mnohých ďalších (Baláž, 1996).

I dnes nepretržite zasahuje v už spomínaných prípadoch kartelov, zneužívania dominantného postavenia, vertikálnych dohôd. Jeho ďalšou úlohou je kontrola koncentrácií, ktoré spĺňajú notifikačné kritériá a posudzovanie konania orgánov štátnej správy a samosprávy v prípade, že sa dopustia obmedzenia súťaže. Taktiež zabezpečuje ochranu hospodárskej súťaže v oblasti štátnej pomoci.

Úlohou PMU je zasiahnuť proti nekalým praktikám, kontrolovať štruktúru trhov a dohliadať na vytváranie pozitívnych konkurenčných podmienok. V správnom konaní ukončenom vydaním rozhodnutia PMU rozhoduje či došlo k porušeniu zákona. V prípade, že došlo k porušeniu zákona uloží sa podnikateľovi pokuta až do výšky 10 % z obratu za predchádzajúce účtovné obdobie, a to aj opakovane.

Protimonopolný úrad SR aplikuje okrem slovenského aj európske súťažné právo. V rámci Európskej siete pre hospodársku súťaž plní úlohy, ktoré vyplývajú SR z členstva v Európskej únii.

1.4 Formy nedovoleného obmedzovania súťaže:

Podľa Tokárovej (2017) obmedzovanie súťaže je „každé obmedzenie voľnosti konania podnikateľa na relevantnom trhu, najmä vylučovanie existujúcich alebo možných súťažných

aktivít, skutočného alebo možného zníženia rozsahu konkurenčnej aktivity alebo skresľovanie konkurenčných podmienok“. V súlade so zákonom o hospodárskej súťaži vymedzujeme základné formy porušenia hospodárskej súťaže a to dohody obmedzujúce súťaž, koncentrácie a zneužitie dominantného postavenia.

1.4.1 Dohody obmedzujúce súťaž

Dohody medzi firmami, ktoré by mali byť vzájomnými konkurentmi za účelom prospechu zúčastnených sa nazýva kartel. Ide o najzávažnejšie porušovanie súťaže. Dohoda podnikateľov má odstrániť konkurenčný boj a tlak, a tým výrazne znevýhodniť spotrebiteľa. Vďaka týmto dohodám si firmy môžu stanoviť vysoké ceny, produkovať obmedzený počet tovarov a nevyžaduje sa tu žiadna nutnosť inovácií. Spotrebitelia platia viac za nižšiu kvalitu. Tento negatívny dopad na spotrebiteľa sa odráža aj v ekonomike ako celku. To je jeden z hlavných dôvodov striktného prešetrovania dohôd podnikateľov. Monopolný úrad v zmysle toho vypracoval „*leniency program*“, v rámci ktorého sa môže účastník takejto nedovolennej dohody sám nahlásiť a jeho pokuta bude úplne odpustená alebo veľmi znížená. Keďže pokuty dosahujú výšku až 10 % obratu firmy, táto metóda má zatiaľ pozitívne výsledky (Protimonopolný úrad, 2019).

Na základe poznatkov získaných od Tokárovej (2007) môže ísť o dohody obmedzujúce súťaž, ktoré obsahujú:

- priame alebo nepriame určenie cien tovarov resp. iných obchodných podmienok - ide o nastavenie cenovej politiky v prospech podnikateľov. Môžeme tu hovoriť o dvoch základných typoch kartelových dohôd - vertikálne a horizontálne dohody. Z obidvoch druhov existujú na základe právnych aktov Európskej únie za určitých osobitných podmienok dovoľené výnimky (Patakyová, 2019). V prípade horizontálnych dohôd je umelo zostavená cenová ponuka, ktorá má za následok zníženie nákladov podnikateľov. Pri vertikálnych dohodách cenu určuje výrobca tovaru a núti predajcov prostredníctvom distribútorov zvýšiť ceny niekedy aj o 20 %. V obidvoch prípadoch je spotrebiteľ nútený zaplatiť vyššiu sumu za tovar ako v prípade, že by táto dohoda medzi podnikateľmi nenastala,

- kontrolu výroby, odbytu, technického rozvoja – cieľom je maximalizácia zisku prostredníctvom obmedzenia odbytu resp. výroby určitého tovaru,
- rozdelenie trhu alebo zdroj zásobovania - ide o situáciu kde si podnikatelia rozdelia geografické územia, na ktorých budú svoje tovary predávať a teda zamedzí sa vzájomná konkurencia,
- účastníci dohody uplatňujú rozdielne podmienky pri určitých podnikateľoch – v tomto prípade môže ísť o znevýhodňovanie určitých podnikateľov na úkor iného podnikateľa. Jeden podnikateľ nadobudne výhody, ktoré nie sú poskytnuté žiadnemu inému alebo práve naopak, všetkým je poskytnutá výhoda okrem jedného z nich,
- koordinácia podnikateľov vo verejnom obstarávaní – osobitnou formou kartelu je kolúzia v procese verejného obstarávania. Ide o spoluprácu účastníkov verejného obstarávania. Poznáme ju pod názvom „*bid rigging*“. Účastníci verejného obstarávania sa vopred dohodnú o vzájomnom nekonkurovaní si, čím je zámerne zmarený cieľ a účel verejného obstarávania. Zvyčajne ide o kombináciu viacerých spôsobov „*bid riggingu*“. Jedným zo základných spôsobov je vopred dohodnutý výherca tendru. Ostatní účastníci stanovujú vyššiu cenu alebo neprijateľné podmienky aby vyhral vopred určený podnikateľ na základe ich dohody.

1.4.2 Zneužívanie dominantného postavenia

Dominantné postavenie vo svojej podstate zakázané nie je. Firmy sa môžu prirodzene snažiť získať čo najlepšiu pozíciu na trhu pomocou inovácií, nových technológií, zlepšovaním kvality či už znižovaním nákladov a následne ceny, nesmú však túto výhodu zneužiť na obmedzovanie konkurenčného tlaku alebo na sťažovanie vstupu iným konkurentom na trh. To znamená, že Protimonopolný úrad Slovenskej republiky zasahuje iba v prípade, že nadobudnuté dominantné postavenie určitej firmy bolo zneužitá v jej prospech a na úkor iných subjektov trhu, či už ide o prípadných konkurentov alebo samotných konečných spotrebiteľov. Úrad sa teda snaží zabezpečiť aby nedochádzalo k zneužitiu ich silnej trhovej pozície, ktorú získali vďaka svojmu dominantnému postaveniu. V prípade jeho zneužitia by sme mali vychádzať z tzv. teórie škody, teda z ekonomicky logického a konzistentného

vysvetlenia toho, ako správanie dominantnej firmy negatívne ovplyvňuje predovšetkým spotrebiteľa (Protimonopolný úrad, 2019).

Na to, aby sme mohli jasne odpovedať na otázku či ide o zneužitie dominantného postavenia, musíme poznať a jasne určiť relevantný trh:

- tovarový relevantný trh – je dôležité zhodnotiť zmeniteľnosť tovarov, teda ich možné nahradenie iným tovarom
- priestorový relevantný trh – rôzne kultúrne a preferenčné rozdiely spotrebiteľov, voľnosť vstupu na trh,
- faktor času - kedy došlo k zneužitiu dominantného postavenia (Tokárová, 2007).

Ak na jednom relevantnom trhu dôjde k zneužitiu, jeho účinky sa môžu prejaviť na odlišnom trhu, zvyčajne buď na nasledujúcom alebo predchádzajúcom (Patakyová, 2019).

Za zneužitie dominantného postavenia na relevantnom trhu môžeme považovať:

- neprimerane vysoké ceny,
- poškodzovanie zákazníkov menších konkurentov prostredníctvom umelo vyrobených cien aby neboli schopné ponúknuť porovnateľné ceny,
- blokovanie konkurenčných firiem pomocou vnútenia ďalších výrobkov spotrebiteľom, ktoré nezodpovedajú ich obľúbeným výrobkom,
- uplatňovanie rozdielných podmienok v zmysle dávať prednosť resp. zľavy zákazníkom, ktorí odberajú viac ako iní od dominantnej spoločnosti (Európska komisia, 2012).

1.4.3 Koncentrácie

Spájanie podnikov je veľmi bežným javom v trhovom hospodárstve. Spájaním podnikov môžu podnikatelia znižovať výrobné a transakčné náklady, napredovať v oblasti inovácií a taktiež priaznivo vplývať na hospodársku súťaž (Protimonopolný úrad, 2019).

Protimonopolný úrad Slovenskej republiky môže s koncentráciou súhlasiť v prípade, že nenarúša prirodzený priebeh hospodárskej súťaže. Ak však po prešetrení koncentrácie zistí, že došlo k porušeniu súťaže napríklad získaním dominantného alebo dominantnejšieho postavenia na relevantnom trhu, môže úrad zasiahnuť (Tokárová, 2007).

Koncentrácia nastáva len v prípade, že ide o zmenu kontroly účastníkov koncentrácie na trvalom základe. Pojem koncentrácia sa má vzťahovať na operácie ktoré spôsobujú trvalú zmenu v štruktúre trhu (Zákon č. 139/2004).

Koncentrácie môžu vzniknúť na základe typov transakcií:

- „zlúčením alebo splynutím dvoch alebo viacerých samostatných podnikateľov,
- získaním kontroly podnikateľa/podnikateľov nad podnikom alebo časťou podniku iného podnikateľa/podnikateľov,
- vytvorením spoločného podniku viacerými podnikateľmi.“ (Protimonopolný úrad, 2019).

Koncentrácia môže vystupovať v troch formách:

- horizontálna koncentrácia - spájanie firiem v rámci jednotlivých odvetví resp. rovnakom relevantnom trhu,
- vertikálna koncentrácia - zahŕňa niekoľko odvetví a to buď vzostupnej alebo zostupnej línií,
- konglomerátna koncentrácia - spájanie firiem z nesúvisiacich odvetví (Baláž, 1996).

1.4.4 Štátna pomoc

Štátna pomoc môže byť veľká hrozba pre správny chod trhu každého štátu, vďaka možnosti narušenia konkurencie a rovnováhy hospodárskych procesov. Je to pomoc poskytnutá z verejných prostriedkov, ktorá môže ekonomicky zvýhodniť určitých podnikateľov na úkor iných ekonomických subjektov a tým ohroziť alebo narušiť správny chod hospodárskej súťaže (Tokárová, 2017). Práve preto je koordinátorom štátnej pomoci Protimonopolný úrad. Môže ju poskytnúť priamou formou alebo nepriamou formou. Priama pomoc môže byť napríklad dotácia, grant či príspevok a formy nepriamej pomoci sú napríklad úľava na dani či penále a odklad platenia daní (zákon č. 358/2015) (Protimonopolný úrad, 2019).

1.5 Politika Hospodárskej súťaže

Politika hospodárskej súťaže je podstatným segmentom hospodárskej politiky. Jej cieľom je zaručenie rovnakých podmienok na trhu pre všetkých účastníkov, podpora

trhových princípov, vďaka ktorým sa uvoľňujú bariéry vstupu či výstupu na trh a v poslednom rade vytvoriť slobodný konkurenčný priestor (Tokárová, 2017).

„Politika hospodárskej súťaže sa dotýka samotnej podstaty trhovej ekonomiky a snaží sa zabezpečiť čo najdokonalejšie podmienky pre jej fungovanie“ (Žák, 2006). Základom trhovej ekonomiky je domnievanie sa, že všetky ekonomické javy vznikajú automaticky a sú výsledkom prirodzenej povahy človeka (Tokárová, 2017). Podľa Smitha, trh dokáže fungovať samostatne vďaka prirodzenosti človeka. Človek, ktorý sleduje svoj osobný záujem, je hybnou silou celého ekonomického vývinu. Trhový systém funguje tým dokonalejšie, čím slobodnejšie môžu jednotlivci sledovať svoje vlastné ekonomické záujmy. Vzniká medzi nimi konkurencia, ktorá prináša slobodnú hru ekonomických síl trhu (Lisý, 2018). Teda súťaž i konkurencia medzi nimi, je nástrojom, pomocou ktorého sa zabezpečuje optimálne využitie zdrojov. Súťaž je tak podstatným prvkom trhu (Tokárová, 2017).

Môžeme sa teda domnievať, že súťaž je jedným zo základných a nevyhnutných prvkov ekonomického systému ako celku. Zaraďuje sa medzi hlavné faktory, ktoré nútia na trhu poskytovať lepšie služby, ponúkať kvalitnejšie produkty všetkých jeho účastníkov s cieľom prekonať konkurenciu a presadiť sa na relevantnom trhu. Súťažná politika je teda aj rozhodujúcim prínosom pre dosahovanie cieľov (Vincúr, 2007).

Už vyššie sme si zadefinovali, že hospodárska súťaž v jednoduchosti predstavuje konkurenčné vzťahy rozvíjajúce sa medzi výrobcami určitého tovaru na určitom hospodárskom území. Poďme sa teraz zamerať na to, že tieto vzťahy môžu nadobúdať rôznu povahu v závislosti od toho, či ide o vzťahy vytvárajúce sa v rámci dokonalej konkurencie alebo v rámci nedokonalej konkurencie. Právne normy regulujúce priebeh hospodárskej súťaže sú zamerané na jej ochranu proti jej obmedzovaniu a na ochranu spotrebiteľa (Baláž, 1996).

1.6 Trhové štruktúry - dokonalá nedokonalá konkurencia

Trhový mechanizmus môže správne fungovať len v prípade, že medzi trhovými subjektmi pretrváva určitý druh súťaže a navzájom si konkurujú. Každý sa snaží dosiahnuť určitú hmotnú výhodu pri stretnutí záujmov viacerých subjektov (Lisý, 2015). V tejto časti si predstavíme trhové štruktúry a načrtujeme problémy, ktoré vznikajú pri nedokonalom fungovaní trhu.

1.6.1 Dokonalá konkurencia

Dokonalá konkurencia je situácia na trhu s veľkým počtom firiem, súťaž je tu automatická. Samuelson and Nordhaus (2010) výstižne opísali toto prostredie vetou: „*Dokonalá konkurencia je svetom cenových príjemcov (price taker)*.“ Firmy sú natoľko malé oproti veľkosti trhu, že cenu, ktorá existuje na trhu, nie sú schopné zmeniť a berú ju ako danú. Firma, ktorá vystupuje v rámci dokonalej konkurencie, je dokonale konkurenčnou. Trhovú cenu ju nútia prijať dve skutočnosti:

- produkuje výrobok, ktorý sa svojimi fyzickými vlastnosťami neodlišuje od toho istého výrobku, s ktorým na trhu vystupujú mnohé iné firmy. Výrobok je indiferentný, neodlíšiteľný od iných, jeho výrobca preto zostáva anonymný.
- Jej výrobok predstavuje len nepatrnú časť celkovej produkcie určitého trhu.

Dodatočné príjmy získané z každej ďalšej predanej jednotky predstavujú spomínanú trhovú cenu (Samuelson and Nordhaus, 2010). Jediným spôsobom ako maximalizovať zisk je teda zníženie nákladov. Obmedzovanie produkcie a iné praktiky by boli úplne neúspešné (Baláž, 1996). Taktiež tu môžeme hovoriť o absolútne voľnom vstupe či výstupe z trhu i na trh a dokonalej informovanosti firiem aj spotrebiteľov o stave trhu.

Ďalšou charakteristickou črtou dokonalej konkurencie je mobilita výrobných faktorov, čo znamená, že sa môže kedykoľvek dostať k výrobcom a firmy tieto výrobné faktory využívajú čo najefektívnejšie. Akékoľvek dohody medzi jednotlivými firmami v rámci či mimo odvetvia sú prísne zakázané (Tokárová, 2017). Táto črta dokonalej konkurencie sa implementovala skoro do každej dobre fungujúcej trhovej ekonomiky a je realizovaná štátnymi orgánmi, ako napríklad už dobre spomínaným Protimonopolným úradom Slovenskej republiky. Najviac približujúcim sa trhom k dokonalej konkurencii je trh s poľnohospodárskou produkciou (Lisý, 2018).

1.6.2 Nedokonalá konkurencia

Pre dnešné zmiešané ekonomiky je charakteristická skôr nedokonalá konkurencia. (Baláž, 1996). Reálny trh nie je teda trhom dokonalej konkurencie, ale práve naopak, tej nedokonalej (Lisý, 2015). Poznáme tri základné trhové formy nedokonalej konkurencie:

- monopolistická konkurencia,
- oligopol,

- monopol (Samuelson and Nordhaus, 2010).

1.6.3 Monopolistická konkurencia

V trhovej štruktúre monopolistickej konkurencie môžeme nájsť prvky dokonalej konkurencie, ale zároveň aj čistého monopolu. Vyskytuje sa tu veľký počet malých predajcov a teda môžeme predpokladať vysokú úroveň súťaže a konkurencie ako v dokonalej konkurencii. Taktiež podobne ako v dokonalej konkurencii môžeme povedať, že akékoľvek správanie firmy na trhu nemá žiaden vplyv na ostatných predajcov.

Model monopolistickej konkurencie obsahuje aj znaky čistého monopolu ako napríklad fakt, že produkty jednotlivých individuálnych predajcov sú mierne diferencované. Je vhodné poznamenať, že v tejto trhovej štruktúre má veľký význam kvalita produktov, keďže produkty sú len mierne odlišné (Fendeková, 2018).

V monopolistickej trhovej štruktúre veľmi málo, alebo môžeme povedať, že skoro vôbec, nenachádzame potreby zasahovania PMU. Porušovanie zákona a nariadení o ochrane hospodárskej súťaže sa v oveľa väčšej miere vyskytujú v trhových štruktúrach oligopolu či monopolu.

1.6.4 Monopol

Firma je čistým alebo prirodzeným monopolom v prípade, že jediný dodávateľ daného produktu alebo služby na danom trhu teda produkuje celý objem výroby odvetvia (Fendeková, 2018). Hoci je veľmi málo čistých monopolov, poznáme veľa firiem s významnou trhovou silou. Podľa európskeho zákona je monopol firma alebo skupina firiem, ktoré spolu spolupracujú a vlastnia 40 % a viac daného trhu. Poznáme aj administratívny monopol. Ide o monopol vytvorený a chránený zákonom štátu (Lisý, 2015).

Noynihan uvádza nasledovnú charakteristiku monopolu:

- jediný predajca - „*price makers*“ - firma stanovuje ceny,
- nehomogénne produkty, ktoré nemajú žiadne substitúty - firmy produkujú širokú škálu produktov s rôznymi variantami,
- neexistencia súťaže,
- veľké bariéry vstupu - pre iné firmy je skoro nemožné dostať sa na trh.

V prípade monopolu ide o technicky neefektívnu štruktúru. Neexistuje tu súťaž a tak vyrába menší objem produkcie než by dopyt vyžadoval a nevyrába s čo najnižšími nákladmi (Lisý, 2018). Monopoly sa snažia o maximálny zisk diktovaním cien. Monopolné postavenie sa dá teda pomerne jednoducho zneužiť na dosiahnutie monopolne vysokých cien alebo ziskov. Toto je jedným z hlavných dôvodov vypracovania a realizácie protimonopolnej politiky v tejto oblasti, zameranej najmä na ochranu hospodárskej súťaže (Fabová, 2011).

1.6.5 Oligopol

Oligopol ako pojem predstavuje niekoľko predávajúcich (Samuelson and Nordhaus, 2010). Pod slovom niekoľko si môžeme predstaviť rôzny počet firiem. Tento počet nie je explicitne definovaný. Hlavným problémom nie je však počet predávajúcich, ale to ako sa títo predajcovia vzájomne ovplyvňujú svojimi rozhodnutiami (Fendeková, 2018).

V rámci oligopolistickej trhovej štruktúry je postavenie jednotlivých firiem závislé. Tieto firmy disponujú veľkou ekonomickou silou a sú schopné zabrániť vstupu iných firiem na trh (Lisý, 2015). Každá jedna firma je taktiež schopná ovplyvniť trhovú cenu (Samuelson and Nordhaus, 2010). Keďže sú tieto firmy závislé, každá firma musí podrobne zvážiť ako jej rozhodnutia ovplyvnia iné firmy a celkovú trhovú cenu.

Poznáme rôzne typy oligopolu. Na základe počtu firiem rozlišujeme:

- duopol – trhovú štruktúru v ktorej sa nachádzajú iba dve veľké firmy,
- absolútne koncentrovaný oligopol – trhovú štruktúru s niekoľko málo veľkými firmami,
- relatívne koncentrovaný oligopol – na trhu sa nachádzajú 2 alebo 3 veľké firmy a niekoľko stredne veľkých a malých firiem.

A podľa charakteru vyrábaného produktu rozlišujeme:

- homogénny oligopol – firmy vyrábajú homogénne / identické výrobky,
- heterogénny oligopol – firmy vyrábajú diferencované výrobky (Lisý, 2018).

V oligopolistickej trhovej štruktúre sú zvyčajne ceny vyššie ako pri dokonalej či monopolistickej konkurencii, keďže ich trhovú silu je schopná ovplyvňovať ceny tovarov a objem výroby (Lisý, 2015). Firma sa tu musí rozhodovať či bude spolupracovať s ostatnými firmami, alebo sa bude snažiť presadiť svoj vlastný záujem a motivuje tým firmy vyrábať viac,

ako keby spolu spolupracovali. Pritom však správanie konkurencie závisí od obchodných stratégií každej jednej firmy v odvetví (Lisý, 2018). Tento jav poznáme pod pojmom strategická interakcia. V dôsledku vysokej konkurencie na svetových trhoch firmy vytvárajú rôzne strategické partnerstvá. Môžu nastať dva typy správania, a to kooperatívne a nekooperatívne. Ak firmy nespolupracujú, teda zvolili nekooperatívne správanie, môže to spôsobiť cenové vojny medzi firmami. Ak si však firmy vyberú kooperatívne správanie, hovoríme o tzv. kolúzií, teda konaní firiem v zhode. Kolúzia je dohoda medzi firmami o rozdelení trhu a cenách, za ktoré budú výrobky predávať (Lisý, 2018). Podnikatelia, ktorí spolu uzavreli tento druh dohody, tvoria kartel. Ide teda o malú skupina firiem, ktoré sa dohodli spolupracovať s cieľom udržať si ceny a zisky, a tým sa stavajú určitým druhom monopolu. Dohodnú sa, že nebudú súperiť cenami, ale zavedú medzi sebou necenovú konkurenciu. Kartely sú jedným z najviac riešených prípadov monopolnými úradmi (Noynihan, 2006). Ak sa firmy nerozhodnú vytvoriť kartel, pri svojom rozhodovaní by mali brať do úvahy efekt rozsahu výroby a cenový efekt. Pri efekte z rozsahu výroby si musí firma uvedomiť, že ak cena prevýši hraničné náklady, každá ďalšia predaná jednotka bude zvyšovať zisk. Cenový efekt na opačnej strane vyjadruje, že zvýšenie produkcie navýši ponuku, a tým spôsobí pokles ceny a tým aj zisku s každou ďalšou jednotkou tovaru.

Európska únia sa v súvislosti s kartelmi a fúziami v oligopolistickej trhovej štruktúre zaujíma výrazne o bankový sektor. V dôsledku veľkej internacionalizácie je bankový sektor úzko spojený s mnohými finančnými rizikami a preto je veľmi dôležité zamerať sa aj na ochranu spotrebiteľa. Banky sa prevažne nachádzajú v podmienkach oligopolu a to ich často láka na uzatváranie rôznych dohôd či spoluprác. Prestup spotrebiteľa z jednej banky do druhej je často spojený s rôznymi poplatkami. Tieto dodatočné náklady na zmenu banky môžu mať za následok určitú kolúziu medzi bankami, a na druhej strane sa môžu konkurencia a snaha prilákať väčšiu klientelu zvýšiť. Banky sa v súčasnosti snažia bojovať skôr necenovou konkurenciou, čím vytvárajú veľmi časté kartely. Snažia sa tiež poskytnúť poštové či telefónne služby a vytvárajú vertikálne a horizontálne fúzie. Na základe týchto skutočností sa protimonopolná politika v rámci bankového sektora uplatňuje veľmi prísne a dozerá sa na všetky činnosti a spolupráce bánk či nekonajú v zmysle obmedzenia hospodárskej súťaže. Existujú dve hlavné oblasti pravidiel hospodárskej súťaže: pravidlá zamerané na spoločnosti a pravidlá zamerané na verejné orgány. Kartely sa v bankovom sektore týkajú väčšinou dohôd

o platobných systémoch a „*tie-ins*“. Platobné systémy sa týkajú jednotných provízií a pravidiel prijímania a vylučovania kreditných kariet a bankomatov. Pojem „*tie-ins*“ hovorí o tom, že by sa banka mohla pokúsiť prinútiť zákazníka, aby si kúpil inú finančnú službu pred získaním pôžičky. Napokon, na bankový sektor sa vzťahujú európske pravidlá týkajúce sa štátnej pomoci. Patria sem všetky formy poskytnutých záruk priamo štátom, t. j. ústrednými, regionálnymi alebo miestnymi orgánmi a podnikmi pod dominantným vplyvom verejných orgánov. Štátna intervencia má obvykle formu verejného vlastníctva alebo finančnej podpory vo forme veriteľa, peňazí daňových poplatníkov alebo prevodu majetku. Táto situácia je typická pre krajiny, kde je štát zvyknutý intervenovať v bankovom sektore, ako sú Francúzsko, Taliansko, Portugalsko a Nemecko. Štátny zásah však spadá do ustanovení o štátnej pomoci a musí byť oznámený a preskúmaný Komisiou (Carletti and Vives, 2009).

Aj náš štát zasahuje do činností súkromných podnikateľov s cieľom zamedziť vytváraniu oligopolov, monopolov, kartelov, nedovolených koncentrácií a iných nezákonných spoluprác a ich následnému zneužívaniu dominantného postavenia. Za týmto účelom využíva rôzne regulačné nástroje. Najviac využívaným je práve protimonopolné zákonodarstvo, vďaka ktorému majú vládne orgány právomoc rozdeľovať veľké firmy a zabraňovať dohodám o cenách, predaju výrobkov za ceny nižšie ako výrobné náklady, predaju rovnakého výrobku rôznym zákazníkom za iné ceny a viazaniu predaja výrobku ku kúpe druhého (Lisý, 2018).

2 Cieľ práce

V tejto kapitole si predstavíme cieľ bakalárskej práce a jeho čiastkové ciele, s ktorými priamo súvisí využitie rozhodnutí Protimonopolného úradu SR a troch základných metód skúmania koncentrácie v praktickej časti.

Hlavným cieľom našej práce je priblíženie problematiky protimonopolnej politiky a jej realizácie prostredníctvom PMU. Za základný predpoklad lepšieho porozumenia problémov riešených v praktickej časti práce bolo získanie teoretických poznatkov. To bolo predmetom prvej časti našej práce, spolu s prehľadom relevantnej literatúry zaoberajúcej sa rovnakou alebo podobnou problematikou. V praktickej časti práce analyzujeme jeden z najväčších kartelov v bankovom sektore a správanie sa úradu v prípade vzniku a posudzovania koncentrácií. Konkrétne sa venujeme prípadu kartelu bánk Slovenská sporiteľňa, a. s., Československá obchodná banka, a. s. a Všeobecná úverová banka, a. s. Cieľom je zhodnotenie daného prípadu a analýza prístupu úradu k tomuto kartelu a jeho vplyvu na samotný trh.

V ďalšej časti sa zameriavame na analýzu koncentrácie slovenského bankového sektora, kde využijeme najznámejšie metódy výpočtu stupňa koncentrácie, a to HHI index, mieru koncentrácie K a trhové podiely. Naším cieľom v tejto časti je zistenie, či je slovenský bankový sektor koncentrovaným, stredne koncentrovaným alebo nekoncentrovaným odvetvím. Na vykonanie tejto analýzy v prvom rade použijeme ukazovateľ zisk. Vypočítame pomocou neho hodnoty našich indikátorov a budeme pozorovať, ako sa správala a menila koncentrácia počas nami sledovaného obdobia. Našu pozornosť budeme ďalej venovať výpočtom indikátorov pomocou ukazovateľov ako sú bežné účty, termínované vklady, či poskytnuté úvery. V tomto prípade budeme pozorovať koncentráciu jednotlivých produktov poskytovaných bankou a na základe nich zhodnotíme koncentráciu celého bankového sektora.

Údaje na výpočet koncentrácie sme získali z jednotlivých účtovných závierok slovenských bánk v priebehu desiatich rokov pri agregátnom ukazovateli zisk. Pri ukazovateľoch, ako je napríklad výška termínovaných vkladov sme pozorovali roky 2016 - 2019. Jedným z našich čiastkových cieľov je aj sledovanie dopadu najnovšej koncentrácie dvoch slovenských bánk KBC Group N.V. a OTP Banka Slovensko, a. s. Zaujíma nás vplyv tejto koncentrácie na zmeny v trhových podieloch jednotlivých bánk, či už samotná zmena koncentrácie trhu. V tomto prípade sme do pozorovania zahrnuli aj rok 2020.

V závere práce, teda v jej poslednej časti, zhrnieme dosiahnuté výsledky a zistenia a následne porovnáme náš výsledok s vedeckými článkami a výskumami zameranými rovnako, ako v našom prípade, na koncentráciu slovenského bankového sektora.

3 Metodika práce a metódy skúmania

V závislosti od počtu a veľkosti firiem vo vybranom odvetví sa môže konkurenčná štruktúra daného odvetvia výrazne líšiť. Koncentrované odvetvie je tiež jedna z foriem konkurenčnej štruktúry. Protimonopolný úrad má opäť v rukách starostlivosť o to, aby koncentrované odvetvie bolo dostatočne konkurencieschopné. Poznáme rôzne metódy na úspešné vyhodnocovanie stupňa a dôsledkov koncentrácie a všetky majú svoju podstatu v trhovom podiele. My sa bližšie pozrieme na základné tri ukazovatele:

- trhový podiel,
- miera koncentrácie K,
- Herfindahl-Hirschmanov Index.

V praktickej časti sa budeme venovať, okrem rôznych výpočtov koncentrácie, aj analýze jednotlivých prípadov, ktoré Protimonopolný úrad riešil. Využitie budú priamo jeho rozhodnutia a zákon o ochrane hospodárskej súťaže.

Ako už bolo spomenuté, skoro všetky metódy výpočtu stupňa koncentrácie majú svoj základ vo výpočte trhového podielu. Trhový podiel určuje prislúchajúcu časť trhu určitému subjektu v určitom odvetví na celkovom trhu. Je podstatné podotknúť, že trhový podiel nadobúda hodnoty $0 \leq s_i \leq 1$, pričom súčet všetkých trhových podielov sa musí rovnať 1. Vypočítame ho ako:

$$s_i = \frac{q_i}{\sum_{i=1}^n q_i} \quad i = 1, 2, \dots, n \quad (1)$$

kde

n – počet subjektov v odvetví

q_i – objem i-teho subjektu v odvetví pre $i = 1, 2, \dots, n$,

$\sum_{i=1}^n q_i$ – objem celkovej produkcie v odvetví,

s_i - trhový podiel i-tej firmy na celkovej produkcii odvetvia (Brezina, Pekár, 2013).

Na analýzu sme si zvolili najčastejšie využívané indikátory slúžiace na meranie absolútnej koncentrácie: HHI index a mieru koncentrácie k. Práve druhá spomenutá metóda využíva trhovú silu firiem, ktoré disponujú najväčšou trhovou silou v danom odvetví. Môžeme ho počítať pre $m = 2, 4, 8, \dots, n$, alebo $m = 3, 6, 10, \dots, n$ najsilnejších subjektov na trhu, pričom

m predstavuje.... Nadobúda hodnoty z intervalu $0 \leq CR_m \leq 1$ a vypočítame ho na základe vzťahu:

$$CR_m = \sum_{i=1}^m s_i \quad m \in \langle 1, n \rangle \quad (2)$$

kde

s_i - trhový podiel i -tej firmy na celkovej produkcii odvetvia a $i = 1, 2, \dots, n$. (Kissová, Deáková, 2012).

Tento indikátor miery koncentrácie je najviac využívaný Federálnou obchodnou komisiou USA a podľa tejto komisie je odvetvie:

- nekoncentrované ak 4 najsilnejšie firmy produkujú menej ako 25 % celkovej produkcie odvetvia,
- stredne koncentrované v prípade, že 4 najsilnejšie firmy v odvetví produkujú aspoň 25 % a menej ako 50 %,
- koncentrované ak 4 najsilnejšie firmy v odvetví produkujú aspoň 50 % produkcie odvetvia (Brezina, Oršulová, Pekár, 2009).

Herfindahl-Hirschmanov Index (HHI) zohľadňuje počet subjektov na danom odvetví a ich podiel na trhu. Jeho zhotovenie je založené na hypotéze, že význam subjektu na určitom trhu je funkciou druhej mocniny jej trhového podielu. Patrí medzi veľmi uznávané metodiky hodnotenia absolútnej koncentrácie v odvetví (Kissová, Deáková, 2012). Analytické zobrazenie HHI indexu má tvar:

$$HHI = \sum_{i=1}^m (s_i)^2 \quad (3)$$

Maximálna hodnota indexu je 1, a to len v prípade, ak je v odvetví len jedna firma, čo znamená, že sa jedná o monopol. Taktiež môže teoreticky nastať prípad, v ktorom by mali všetky firmy rovnaký trhový podiel a ukazovateľ by nadobudol najvyššiu hodnotu $1/n$. V mnohých krajinách sa prepočítava multiplikátorom 1000.

Klasifikácia stupňa koncentrácie v odvetví, ktorú uvádza FTC USA, je:

- nekoncentrované, ak hodnota HHI je menšia ako 0,1;
- stredne koncentrované ak je hodnota medzi 0,1 a 0,18 vrátane týchto hodnôt;

- koncentrované, hodnota HHI je vyššia ako 0,18.

Ak je hodnota indexu menšia ako 0,1 je podľa európskych noriem odvetvie považované za nekoncentrované. V prípade, že HHI je v intervale $\langle 0,1; 0,2 \rangle$ a ΔHHI je nižšia ako 0,025, hovoríme o stredne koncentrovanom odvetví a ak hodnota HHI presiahne 0,2, ide o koncentrované odvetvie (Brezina, Pekár, 2013).

Na základe poznatkov od autorov Brezinu a Pekára, musíme poznamenať, že tieto intervaly nie sú úplne najefektívnejšie pri menších krajinách, ako je napríklad aj Slovensko.

Podľa ich modifikácie by mali byť rozhrania nasledovné:

- nekoncentrované, ak je hodnota HHI v intervale $\langle \frac{1}{n}; \frac{0,9}{n} + 0,1 \rangle$,
- stredne koncentrované, ak je hodnota HHI v intervale $\langle \frac{0,9}{n} + 0,1; \frac{0,8}{n} + 0,2 \rangle$,
- koncentrované, ak je hodnota HHI v intervale $\langle \frac{0,8}{n} + 0,2; 1 \rangle$.

4 Výsledky práce a diskusia

Protimonopolný úrad má za úlohu chrániť hospodársku súťaž a zabraňovať akýmkoľvek pokusom o jej narušenie. Protimonopolný úrad, hospodársku súťaž a aj formy jej nedovoleného obmedzovania sme si už bližšie zadefinovali vo vyššie uvedených kapitolách. Nazbierané poznatky nám pomôžu lepšie chápať prípady PMU a stupne koncentrácie, ktoré budú predmetom praktickej časti našej práce. Budeme sa zaoberať a skúmať výlučne bankový sektor na slovenskom trhu, a teda stupne koncentrácie v oligopolistickej trhovej štruktúre, ktorá je typická pre bankový sektor.

4.1 Vybrané prípady riešené Protimonopolným úradom SR

Protimonopolný úrad rieši každoročne desiatky prípadov. V našej práci si priblížime špecifický prípad kartelu spoločností Slovenská sporiteľňa, a. s., Československá obchodná banka, Všeobecná úverová banka, a. s. a prípady koncentrácií, ktorým sa úrad venoval v minulosti. Medzi najnovšie patrí schválená koncentrácia v bankovom sektore spoločností OTB Banka Slovensko, a. s. a Československá obchodná banka, a. s.

4.1.1 *Kartel - Slovenská sporiteľňa, a. s., Československá obchodná banka, a. s. Všeobecná úverová banka, a. s.*

Na začiatok môžeme poznamenať, že tento prípad kartelu je najväčším prípadom v bankovom sektore, aký na Slovensku PMU kedy riešil. Tento prípad je charakteristický dlhým súdnym konaním, vysokými pokutami a skutočným zabránením porušenia hospodárskej súťaže. Prípad sa začal na konci roku 2007 kedy podala spoločnosť Akcenta CZ, a. s. podnet PMU na prešetrenie možnej spolupráce a nelegálnej kartelovej dohody troch slovenských bánk. Presnejším dôvodom podnetu bolo vypovedanie bežných účtov spoločnosti Akcenta bankami Slovenská sporiteľňa, Československá obchodná banka a Všeobecná úverová banka v približne rovnakom časovom úseku v rozsahu mesiacov Júl až September. Úrad stanovil za tovarový relevantný trh služieb bezhotovostných devízových operácií (operácií, pri ktorých dochádza ku konverzii meny), poskytovaných spotrebiteľom bez ohľadu na objem devízovej transakcie.

Spoločnosť Akcenta mala v bankách založené bežné účty, vďaka ktorým bola schopná poskytovať služby klientom lacnejšie a rýchlejšie. Pri poskytovaní služieb devízových operácií bezhotovostným spôsobom dochádza v prípade nebankových subjektov, v našom prípade spoločnosť Akcenta k využitiu služieb platobného styku, ktorý poskytujú banky. Dĺžka trvania prevodu peňažných prostriedkov a výška súvisiacich poplatkov je rôzna podľa toho, či dochádza k prevodu peňažných prostriedkov v rámci jednej banky alebo ide o prevod medzi viacerými bankami. Z dôvodu vypovedania bežných účtov, ktoré mala spoločnosť Akcenta v bankách účastníkov konania sa jej služby stali pre mnohých zákazníkov drahšie kvôli poplatkom a zdĺhavejšie vďaka nutným bankovým prevodom. Trhový podiel na trhu vedenia bežných účtov v SR z hľadiska počtu vedených bežných účtov mala spoločnosť Akcenta ku koncu roka 2007 6,1 %. V prípade, že by účastníci konania nevypovedali zmluvy o bežných účtoch, uzatvorené s dotknutou spoločnosťou, spoločnosť Akcenta by mala vedené bežné účty v bankách v SR, ktorých spoločný trhový podiel by bol 64,1 %.

Banky poskytujú bezhotovostné devízové operácie pre všetkých klientov, kde jediným rozdielom môže byť výška výmenného kurzu. Nebankové spoločnosti, taktiež poskytujúce bezhotovostné devízové operácie však nelimitujú ich poskytovanie len určitým kategóriám zákazníkov. Môžeme teda skonštatovať, že služby ponúkané spoločnosťou Akcenta boli zastupiteľné so službami účastníka konania. Na základe tohto zistenia môžeme spoločnosť Akcenta považovať za konkurenta účastníkov konania na relevantnom trhu bezhotovostných devízových operácií.

Počas prešetrovania prípadu boli vykonané inšpekcie v každej z troch bánk. Pri inšpekcii boli nájdené rôzne emailové komunikácie medzi bankami a informácie o ich osobnom stretnutí dňa 10.05.2007, na ktorom malo prísť k dohode o vypovedaní bežných účtov dotknutej spoločnosti. Taktiež bolo zistené, že ako prvá kontaktovala ostatné banky Všeobecná úverová banka. Na základe zistených informácií Protimonopolný úrad dospel k záveru, že ide o porušenie hospodárskej súťaže a snahu o vytvorenie horizontálnej dohody o cenách. Tento kartel mal za úlohu vyčleniť spoločnosť Akcenta z trhu a prebrať jej klientov, prípadne udržať si svojich aktuálnych klientov. Z toho tiež vyplýva, že predmetom dohody bola nielen výpoveď zmlúv, ale aj záväzok ich nevedenia v budúcnosti, keďže účastníci konania mali záujem získať klientov vylúčeného konkurenta. Ďalej taktiež PMU obviňuje banky z ohrozenia obchodu medzi členskými štátmi EÚ. Súdny proces a prešetrovanie prípadu trvalo skoro 6 rokov z dôvodu

neustáleho odvolávania sa a námietkam účastníkov konania. Medzi hlavné námietky patrilo podozrenie, že Akcenta pôsobila na slovenskom trhu nelegálne a banky sa snažili ochrániť svoju povesť a klientov. Po prešetrení tejto skutočnosti dostala spoločnosť pokutu za neoprávnené podnikanie na území Slovenskej republiky bez licencie od Národnej banky Slovenska. No táto skutočnosť podľa súdu nemeňte závažnosť porušenia hospodárskej súťaže a snaženie sa vytlačiť konkurenta z trhu aj v prípade, že na ňom pôsobil nelegálne. Túto, aj všetky ostatné námietky, súd považoval v konečnom dôsledku za bezpredmetné a udelil účastníkom nasledovné pokuty:

- podnikateľovi Slovenská sporiteľňa, a. s. vo výške 3 197 912 eur,
  - podnikateľovi Československá obchodná banka, a. s. vo výške 3 183 427 eur,
  - podnikateľovi Všeobecná úverová banka, a. s. vo výške 3 810 461 eur
- (Protimonopolný úrad, 2014).

4.1.2 Riešenie koncentrácií

Protimonopolný úrad nie len zakazuje a ruší kartely a iné spôsoby nekalého súťaženia, ale aj schvaľuje prípady zakazuje vytvárať koncentrácie. Takýchto prípadov je každoročne nespočetne veľa. V tejto podkapitole priblížime prípady koncentrácií zo sféry bankového sektora, ktorých prešetrovaniu sa v posledných rokoch venoval Protimonopolný úrad SR.

Spoločnosti, ktoré sa rozhodnú uskutočniť nejakú formu koncentrácie musia podať oznámenie PMU, v ktorom musia uviesť všetky podstatné náležitosti na jej prešetrenie. V priebehu správneho konania môže úrad zistiť, že mu určité potrebné podklady či informácie, ktoré sú nevyhnutné pre posúdenie dopadov predmetnej koncentrácie na trh chýbajú. V takomto prípade úrad požiada účastníkov koncentrácie o ich dodatočné zaslanie a tí sú povinní tieto údaje správne, úplne a v stanovenej lehote doplniť. V niektorých prípadoch vykonáva úrad aj analýzu trhu. Táto analýza má za úlohu zistiť či daná koncentrácia predstavuje hrozbu pre súťažný trh. Zvyčajne sa vykonáva formou prieskumu trhu v horizontálnom aj vertikálnom reťazci, resp. medzi odberateľmi, dodávateľmi, konkurentmi, alianciami, združeniami podnikateľov. Pri takomto prieskume môže úrad využívať rôzne analýzy Štatistického úradu SR, Národnej banky Slovenska, prípadne iných relevantných inštitúcií.

V tejto práci spomenieme dva prípady koncentrácií, ktoré monopolný úrad riešil v bankovom sektore. Ako prvý budeme riešiť najnovší prípad v oblasti bankovníctva a ako

druhý sme si vybrali jeden zo starších prípadov ako pripomienku, že táto téma nie je žiadnou novinkou.

Najaktuálnejšou koncentráciou, ktorej budeme venovať pozornosť aj v ďalšej časti bakalárskej práce je už spomenutá koncentrácia KBC Group N.V. s OTP Banka Slovensko, a. s. KBC Group prevzala nepriamu kontrolu kúpením akcií spoločnosti OTP. Obidve banky pôsobia na slovenskom bankovom trhu už dlhšie obdobie. OTP Banka Slovensko, a. s. je na slovenskom trhu už od roku 1992 a niektoré členské spoločnosti KBC Group N.V. už od roku 2000. Podľa dostupných informácií bude spoločnosť OTP banka posilnením pre KCB Group predovšetkým v oblasti retailového bankovníctva, na ktoré sa OTP prevažne zameriava. Samozrejme banky poskytujú viacero príbuzných služieb a mnohé z nich sa prekrývajú. Protimonopolný úrad schválil túto koncentráciu v marci 2020. Po získaní všetkých potrebných dokumentov a informácií vyhodnotil, že horizontálne, ako aj vertikálne účinky koncentrácie nevzbudzujú súťažné obavy. Ďalším dôvodom bezproblémového schválenia koncentrácie je, že ich spoločný trhový podiel nepresahuje 15 % z celkového relevantného tovarového trhu, a mnohé iné spoločnosti majú väčší trhový podiel ako tieto spoločnosti po spojení a teda PMU nemal žiadne námietky (Protimonopolný úrad, 2020).

Ako druhý prípad sme si vybrali prípad koncentrácie dvoch bánk ešte z roku 2013. Protimonopolný úrad ani v tomto prípade nenašiel pri vykonávaní inšpekcie a získavaní dôkazov žiadne informácie alebo podklady, ktoré by nasvedčovali posilneniu dominantného postavenia, ktoré by bolo v rozpore so zákonom. A teda schválenou koncentráciou PMU je spojenie spoločností Poštová banka, a. s. a Slovenská pošta, a. s., ktoré spoločne vytvorili a kontrolujú spoločný podnik SPPS, a. s. Podnikateľ SPPS, a. s. vystupuje od schválenia v máji 2013 na trhu ako samostatný subjekt, ktorý v oblasti platobných služieb ponúka okrem iného aj poukazy, a je schopný sa samostatne vyvíjať a uvádzať ďalšie nové vlastné produkty v tejto oblasti na trh. Zakladajúci podnikatelia Poštová banka a Slovenská pošta poskytujú spoločnému podniku SPPS, a. s. svoju distribučnú sieť (Protimonopolný úrad, 2013).

Protimonopolný úrad sa v prvom rade snaží o to aby bolo odvetvie konkurenčné. Koncentrácie sú jedným z možných nástrojov znižovania konkurencieschopnosti odvetvia. Je preto veľmi dôležité aby boli prešetrené veľmi precízne. Ako sme už vyššie spomínali PMU využíva pri prešetrovaní koncentrácií údaje zo Štatistického úradu či Národnej banky Slovenska. Analytici v týchto inštitúciách, prípadne aj priamo v PMU využívajú rôzne metódy

a indikátory na merania koncentrácie v odvetví. Na základe hodnôt týchto indikátorov môžu označiť odvetvia stupňami koncentrácie. Pokiaľ je odvetvie menej koncentrované a nehrozí narušenie konkurencie, sú koncentrácie bez problémov schválené alebo v niektorých prípadoch i podporované pre získanie úspor z rozsahu. V nasledujúcej kapitole sa budeme venovať vybraným indikátorom pre meranie koncentrácie v bankom sektore. Zameriame sa na analýzu stupňa koncentrácie pomocou trhových podielov, HHI indexu a miery koncentrácie K.

4.2 Stupne koncentrácie v bankovom sektore na Slovensku

Vo všeobecnosti môžeme tvrdiť, že podľa počtu subjektov na trhu je slovenský bankový sektor konkurenčným trhom. Nachádza sa tu niekoľko väčších a viac menších bánk, čo hovorí o tom, že ide o oligopolistickú trhovú štruktúru. Presnejšie slovenský bankový sektor pozostáva z 27 komerčných bánk s dohľadom Národnej Banky Slovenska a reguláciou Európskej centrálnej banky. Nájdeme medzi nimi až 15 pobočiek zahraničných bánk.

Tabuľka č. 1 Prehľad bánk na slovenskom bankom trhu.

Dcérske spoločnosti so sídlom na území rok 2020	Pobočky zahraničných bánk na území SR rok 2020
Československá obchodná banka, a. s.	Citibank Europe plc
ČSOB stavebná sporiteľňa, a. s.	Fio banka, a. s.
OTB Banka Slovensko, a. s.	J&T BANKA, a. s.
Poštová banka, a. s.	Komerční banka, a. s.
Prima banka Slovensko, a. s.	mBank S.A.
Privatbanka, a. s.	Oberbank AG
Prvá stavebná sporiteľňa, a. s.	Raiffeisen Centrobank AG Slovak Branch
Slovenská sporiteľňa, a. s.	UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a. s.
Tatra banka, a. s.	BKS Bank AG
Všeobecná úverová banka, a. s.	BNP PARIBAS PERSONAL FINANCE SA
Wüstenrot stavebná sporiteľňa, a. s.	KDB Bank Europe Ltd.
Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.	ING Bank N. V.
	COMMERZBANK Aktiengesellschaft
	COFIDIS SA
	PKO BP S. A.

Zdroj: vlastné spracovanie podľa Národnej banky Slovenska

Pre našu analýzu stupňa koncentrácie a trhových podielov sme si vybrali 12 slovenských bánk a pre podrobnejšie ukazovatele 9 bánk z týchto dvanástich s tým, že pobočky zahraničných bánk v našej analýze vynechávame (Národná banka Slovenska, 2020).

Ako prvé sa pozrieme na trhové podiely bánk v priebehu 10 rokov na základe ich dosiahnutých ziskov. Na základe trhových podielov bánk si vyberieme 4 banky na určenie miery koncentrácie najsilnejších subjektov na trhu CR₄ a CR₂.

Tabuľka č. 2 Percentuálne trhové podiely subjektov slovenského bankového sektora

banka/rok	trhový podiel v %									
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Československá obchodná banka, a. s.	8,88	14,13	10,10	11,19	11,37	11,98	10,15	8,94	8,85	11,96
ČSOB stavebná sporiteľňa, a. s.	0,32	0,24	0,32	0,36	0,36	0,33	0,15	0,08	0,11	0,20
OTB Banka Slovensko, a. s.	-0,69	0,18	-0,40	0,18	-0,08	0,49	-0,39	-1,03	-0,66	0,39
Poštová banka, a. s.	10,97	0,84	13,00	12,34	7,87	9,07	6,37	8,31	8,39	7,80
Prima banka Slovensko, a. s.	0,16	-1,89	-1,60	-1,02	0,10	0,84	1,35	2,59	3,66	2,91
Privatbanka, a. s.	0,68	0,60	0,83	0,79	0,90	0,87	1,18	1,64	1,40	1,55
Prvá stavebná sporiteľňa, a. s.	5,77	4,65	5,66	4,61	4,22	3,80	2,64	3,02	2,57	2,64
Slovenská sporiteľňa, a. s.	28,00	31,54	35,60	34,09	34,13	30,75	27,44	28,14	29,99	29,74
Tatra banka, a. s.	17,94	23,59	20,99	18,21	19,58	19,34	16,37	19,67	18,25	23,00
Všeobecná úverová banka, a. s.	29,36	25,47	16,58	18,95	21,00	21,77	34,29	27,78	26,02	19,45
Wüstenrot stavebná sporiteľňa, a. s.	0,53	0,34	0,39	0,16	0,22	0,25	0,12	0,25	0,26	0,26
Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s.	-1,93	0,30	-1,47	0,14	0,36	0,51	0,33	0,60	1,15	0,11
Súčtový riadok	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

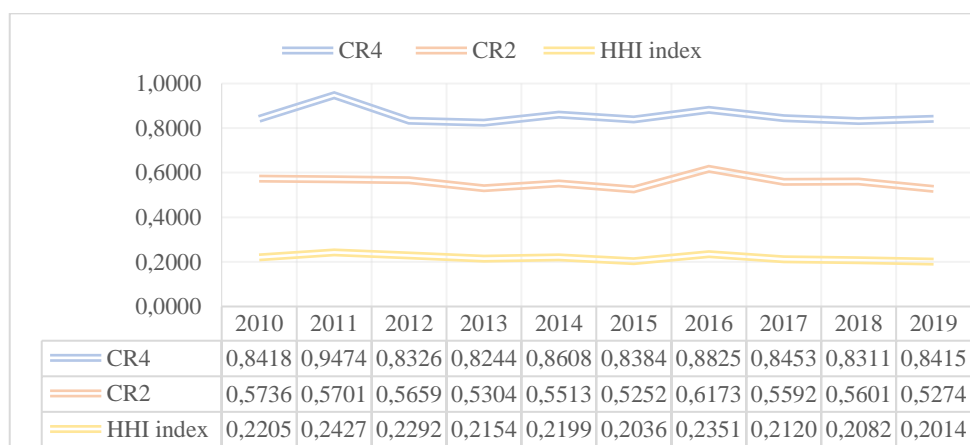
Zdroj: vlastné spracovanie

Ako môžeme vidieť, banky s najväčším trhovým podielom sú Slovenská sporiteľňa, a. s. a Tatra banka, a. s. Kúsok za nimi sa nachádza Všeobecná úverová banka, a. s. a posledná banka, ktorá sa zaradí medzi 4 najsilnejšie je Československá obchodná banka, a. s. už

s o trochu menším trhovým podielom ako prvé 3 banky, no stále pomerne silným postavením na trhu. Takmer 53 % trhového podielu na ziskoch sa pripisuje prvým dvom bankám, čo je už viac ako polovica trhu. Keď pripočítame aj ďalšie dve banky, tak prideme ku číslu blížiacemu sa k 85 %. Na základe týchto trhových podielov môžeme s určitosťou povedať, že sa pri najsilnejších bankách jedná o koncentrované odvetvie.

Keď sa pozrieme na vývoj trhových podielov trochu detailnejšie vidíme, že Slovenská sporiteľňa, a. s. si skoro počas celého sledovaného obdobia pevne drží svoje postavenie a je banka s najväčším trhovým podielom. V poslednom roku jej patrí až 29,74 % trhu, čo je viac než ¼ celého bankového odvetvia. Jej najvyšším trhovým podielom bolo 35,60 % čo bolo aj za posledné 10 rokov vôbec najväčším trhovým podielom v bankovom sektore. Druhé miesto si počas rokov strieda Tatra banka, a. s. a Všeobecná úverová banka, a. s., no v poslednom sledovanom roku, ako už bolo spomínané, si druhé miesto vybojovala Tatra banka, a. s. s 23 % čo je bez mála jej najväčší trhový podiel v posledných rokoch. Všeobecná úverová banka, a. s. je v poslednom roku síce tretia, no počas rokov sa nie len raz dostala na druhé či prvé miesto. Taktiež u nej môžeme zaznamenať najväčší medziročný nárast až o 12,52 percentuálneho bodu medzi rokmi 2015 a 2016. Druhý najväčší medziročný nárast patrí Poštovej banke, a. s., ktorá si medzi rokmi 2011 a 2012 polepšila o 12,16 percentuálneho bodu a zvládla menšiu krízu a veľmi veľké zníženie zisku v roku 2011 s výborným budúročným nárastom zisku a teda aj trhového podielu. Posledné miesto medzi najsilnejšími bankami patrí oprávnene Československej obchodnej banke, a. s. už definitívne od roku 2014.

Graf č. 1 Vývoj indexov za obdobie 2010 - 2019

Zdroj: vlastné spracovanie

Získané údaje dosiahnutých ziskov 12 bánk v priebehu desiatich rokov sme využili na názorný prehľad indikátorov, s ktorými budeme ďalej pracovať. Využijeme podrobnejšie ukazovatele, ako sú napríklad bežné účty či terminované vklady. Počas pozorovaného obdobia do roku 2017 vystupovala na trhu aj spoločnosť Sberbank Slovensko, a. s., ktorá sa následne zlúčila s Primabank Slovensko, a. s. My však túto skutočnosť v našich analýzach nezohľadňujeme a preto počítame s teoretickým predpokladom, že počas nášho pozorovaného obdobia nedošlo k štrukturálnej zmene bankového sektora a počas celej doby vystupovalo na trhu práve týchto spomínaných 12 bánk. Keď sa bližšie pozrieme na graf vyššie, môžeme vidieť, že naše metódy skúmania koncentrácie sú práve HHI index a miera koncentrácie K. Slovensko je menšia krajina, ktorá má obmedzenú spotrebu bankových služieb a teda na presnejšie a menej problematické určenie koncentrácie na trhu je veľmi potrebné nepozabudnúť na upravené rozhrania.

Upravené rozhrania na základe počtu subjektov na trhu pri našich 12 bankách vyzerajú nasledovne:

- nekoncentrované, ak hodnota HHI je v intervale $\langle \frac{1}{12}; \frac{0,9}{12} + 0,1 \rangle$,
- stredne koncentrované, ak hodnota HHI je v intervale $\langle \frac{0,9}{12} + 0,1; \frac{0,8}{12} + 0,2 \rangle$,
- koncentrované, ak hodnota HHI je v intervale $\langle \frac{0,8}{12} + 0,2; 1 \rangle$.

Podľa Federálnej obchodnej komisie by bol bankový sektor označený ako koncentrovaný tak isto, ako európskymi normami, ktoré neprešli úpravou. No po dôležitom prepočítaní pre krajinu ako je Slovensko môžeme hovoriť o stredne koncentrovanom odvetví, keďže na to aby bolo odvetvie koncentrované je potrebná výška HHI indexu najmenej hodnota 0,27. Slovensko môžeme zdefinovať ako vyššie stredne koncentrované v roku 2011 alebo 2016, kde sa index pohybuje okolo hodnoty 0,24. Nie je to nič neobvyklé, v týchto rokoch malo viacero bánk menšie zisky, prípadne boli stratové, a tak trhu na základe ziskov vládlo menej spoločností. Počas celého sledovaného obdobia HHI index osciluje okolo 0,20. Výnimkou sú iba už spomínané roky 2011 a 2016, no i tam ide len o mierny nárast. Musíme však podotknúť, že čo sa týka 4 najsilnejších bánk, zaznamenávame silne koncentrované odvetvie. V každom roku sa miera koncentrácie pohybuje minimálne o 33 percentuálnych bodov viac ako hranica pre koncentrované odvetvie. Pri indikátore CR₂ sa počas obdobia striedali popri Slovenskej sporiteľni, a.

s., Tatra banka, a. s. a Všeobecná úverová banka, a. s. V rámci celého pozorovaného obdobia sa nachádza jeho hodnota nad 50 %, čo je na dve banky na celom trhu pomerne veľké percento a taktiež značí silnú koncentráciu trhu.

Ďalej sa pozrieme na trochu typickejšie a podrobnejšie ukazovatele využívané pri týchto metódach merania koncentrácie. Kvôli podrobnejším údajom sme si vybrali 9 bánk s príbuznými službami a vyradili sme stavebné sporiteľne, ktoré len v nebadateľnej miere poskytujú bežné či terminované vklady a ich úvery sú bližšie špecifikované medzi úvery a stavebné úvery, ktoré sa v prípade iných bánk nenachádzajú v ich ponúkaných službách.

4.2.1 Analýza úrovne koncentrácie pomocou HHI indexu

HHI index hodnotí vývoj absolútnej koncentrácie v danom odvetví. Používa sa ako jeden z možných ukazovateľov trhovej sily, pričom podáva jednoduchý a prehľadný obraz o stave koncentrácie na trhu, na rozdiel od miery koncentrácie, ktorá zohľadňuje len určitý počet vedúcich firiem. Nárast hodnoty indexu pre nás znamená nárast koncentrácie a pokles konkurencie v sektore a naopak, jej pokles znamená zvýšenie súťaže a vyšší počet trhových subjektov. Maximálna hodnota 1 je dôsledkom monopolu, čo však v našom prípade nastat' nemôže lebo bankový sektor na Slovensku sa považuje za oligopol. Nachádza sa tu niekoľko silne postavených firiem na využívanie úspor z rozsahu, ale aj množstvo menších bánk, ktoré poskytujú spotrebiteľom voľný výber a väčšiu rozmanitosť produktov. Na druhej strane, ak sa hodnota blíži k 0, predstavuje veľké množstvo subjektov v sektore, z ktorých žiadna nemá dominantné postavenie, čo tiež nie je náš prípad (Kissová, Deáková, 2012).

Tabuľka č. 3 Hodnoty ukazovateľov koncentrácie vypočítané pomocou Herfindahl-Hirschmanovho Indexu

HHI index	2016	2017	2018	2019
celkové aktíva	0,1937	0,1909	0,1958	0,1966
úvery voči klientom	0,2029	0,1998	0,2001	0,2049
bežné účty	0,2109	0,2071	0,2096	0,2134
terminované vklady	0,1680	0,1652	0,2115	0,2001

Zdroj: vlastné spracovanie

V tabuľke vyššie vidíme prehľad vypočítaných indexov za podrobnejšie produkty, ktoré poskytujú vybrané banky, ako sú bežné účty a terminované vklady. Ďalej sme zmerali výšku koncentrácie pri úveroch a pohľadávkach voči klientom. Posledný ukazovateľ je najviac agregovaný a predstavuje výšku indexov z celkových aktív jednotlivých bánk. Pred interpretáciou koncentrácie je opäť žiadúce prepočítať ohraničenia pre 9 subjektov na trhu a to nasledovne:

- nekoncentrované, ak hodnota HHI je v intervale $\langle \frac{1}{9}; \frac{0,9}{9} + 0,1 \rangle$,
- stredne koncentrované, ak hodnota HHI je v intervale $\langle \frac{0,9}{9} + 0,1; \frac{0,8}{9} + 0,2 \rangle$,
- koncentrované, ak hodnota HHI je v intervale $\langle \frac{0,8}{9} + 0,2; 1 \rangle$.

V oblasti celkových aktív vlastnených vybratými bankami môžeme považovať bankový sektor za stredne koncentrovaný. Vidíme mierny pokles v druhom pozorovanom roku a to o hodnotu 0,0028 od predošlého roku a následne aj opätovný nárast o hodnotu 0,0049.

Graf č. 2 Vývoj HHI indexu pre celkové aktíva za roky 2016 - 2017

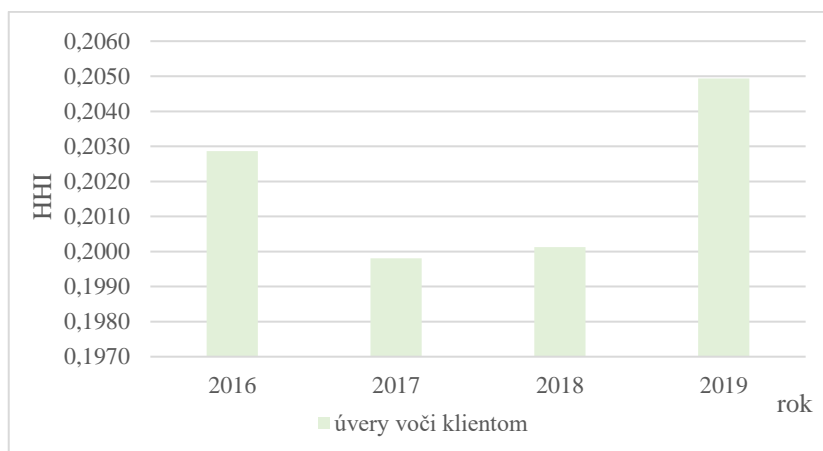

Zdroj: vlastné spracovanie

Na treťom grafe máme znázornené poskytnuté úvery klientom. Opäť môžeme počas celého sledovaného obdobia hovoriť o stredne koncentrovanom odvetví. Tu však môžeme názorne vidieť potrebu prepočítania ohraničení. Pri neprepočítaných rozpätíach by sme považovali za stredne koncentrovaný len rok 2017, keďže sa jeho hodnota nachádza tesne pod hranicou 0,2. V prípade rokov 2016, 2017 a 2019 by sme už hovorili o koncentrovanom odvetví.

Hodnoty indexov v rokoch 2017 a 2018 sú na grafe výrazne nižšie. Najväčším rozdielom hodnôt sú roky 2018 a 2019 kde pozorujeme nárast koncentrácie o hodnotu 0,0048.

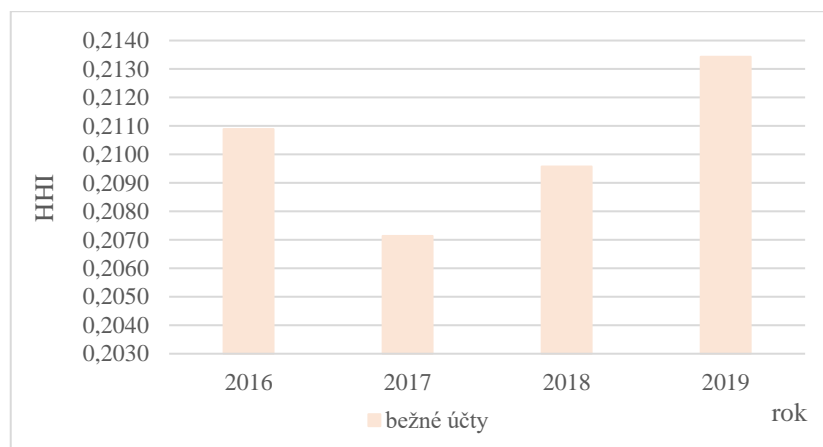
Graf č. 3 Vývoj HHI indexu pre úvery voči klientom za roky 2016 - 2019

Zdroj: vlastné spracovanie

Priebeh grafu s bežnými úvermi sa podobá na vývoj celkových aktív. Vidíme tu v roku 2017 mierny pokles a potom index nadobúda rastúci charakter. Aj segment s bežnými účtami je stredne koncentrovaný. V roku 2019 zaznamenávame najvyššiu hodnotu indexu a teda i najvyššiu koncentráciu zo všetkých pozorovaných rokov pri všetkých ukazovateľoch. Ide o hodnotu 0,2134.

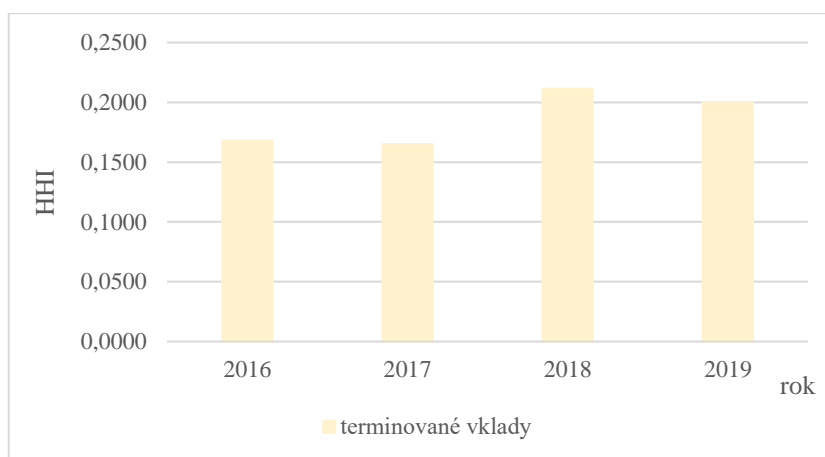
Graf č. 4 Vývoj HHI indexu pre bežné účty za roky 2016 – 2019

Zdroj: vlastné spracovanie

Ako posledné máme termínované vklady klientov. Je zrejmé, že sa opäť jedná o stredne koncentrované odvetvie i na základe termínovaných vkladov. V tomto prípade by sa dokonca prvé dva roky považovali za stredne koncertované aj podľa Federálnej obchodnej komisie v USA, ktorá má vrchnú hranicu pre stredne koncentrované odvetvie 0,18, čo žiadne z iných pozorovaných údajov nespĺňajú. Vidíme tu aj najväčší medziročný nárast opäť zo všetkých vypočítaných indexov, a to o hodnotu 0,046 medzi rokmi 2017 a 2018. Musíme tu však poznamenať, že v roku 2019 jedna z bánk, konkrétne Slovenská záručná a rozvojová banka, a. s., už službu termínovaných vkladov neponúkala a v predošlých rokoch len do veľmi malej miery.

Graf č. 5 Vývoj HHI indexu pre termínované vklady za roky 2016 – 2019

Zdroj: vlastné spracovanie

4.2.2 Analýza úrovne koncentrácie pomocou mieri koncentrácie K

Miera koncentrácie je založená na trhovom podiele najsilnejších hráčov na trhu. Firmy s najväčšou produkciou a zároveň najväčšou trhovou silou sú teda našim predmetom skúmania. Tento fakt môžeme považovať aj za nevýhodu, keďže neberie do úvahy trhové podiely všetkých subjektov na relevantnom trhu, čím nie je možné aby nám poskytla komplexný obraz o stave koncentrácie v sledovanom odvetví (Kissová a Deáková, 2012). Môže ísť o rôzny počet spoločností, no v našom prípade analyzujeme mieru koncentrácie štyroch najsilnejšie firiem v odvetví. Podľa všeobecne uvádzanej klasifikácie FTC USA môžeme bankový sektor na Slovensku považovať za koncentrovaný, pretože hodnota CR₄ je vyššia ako 50 %.

Tabuľka č. 4 Hodnoty ukazovateľov koncentrácie prepočítané mierou koncentrácie K

Miera koncentrácie K		2016	2017	2018	2019
celkové aktíva	CR ₄	0,8383	0,8291	0,8403	0,8407
	CR ₂	0,5052	0,4995	0,5157	0,5140
úvery voči klientom	CR ₄	0,8628	0,8496	0,8451	0,8596
	CR ₂	0,4130	0,4190	0,4108	0,4066
bežné účty	CR ₄	0,8667	0,8500	0,8604	0,8680
	CR ₂	0,5264	0,5285	0,5299	0,5430
terminované vklady a sporiace účty	CR ₄	0,7180	0,7081	0,7803	0,7641
	CR ₂	0,4400	0,4172	0,5365	0,5255

Zdroj: vlastné spracovanie

Štyri najsilnejšie slovenské banky na základe ukazovateľa CR₄ v troch zo štyroch ukazovateľov vo všetkých sledovaných obdobiach prevyšujú hodnotu 0,8, t. j. 80 %, čiže o viac ako 30 percentuálnych bodov za stanovenou hranicou. Jediným pomerne nižším ukazovateľom sú termínované vklady a sporiace účty, ktoré prevyšujú hranicu o 20 a viac percentuálnych bodov čo stále značí vysoko koncentrované odvetvie.

V celom vývoji ukazovateľov sledovaného obdobia je badateľný prevažne rastúci trend indexu koncentrácie. Jediným rokom, v ktorom je zaznamenaný mierny pokles ukazovateľov, je rok 2017. Čo sa týka indikátora CR₂, hodnoty sú opäť výrazne vysoké a dvom najsilnejším firmám patrí vždy minimálne 41 % celkového odvetvia.

Protimonopolný úrad v minulom roku schválil koncentráciu dvoch bánk a to OTB Banka Slovensko, a. s. a Československá obchodná banka, a. s. K ich zlúčeniu došlo za účelom posilnenia retailovej časti produktov Československej obchodnej banky, a. s. Ako sme už uviedli, táto banka zároveň patrí medzi 4 najsilnejšie banky bankového sektora a preto nás zaujíma, či dôjde k výraznej zmene trhových podielov pre jednotlivé ukazovatele. Na nasledujúcej tabuľke je teda znázornený stav ukazovateľov za rok 2020 po zlúčení týchto dvoch bánk.

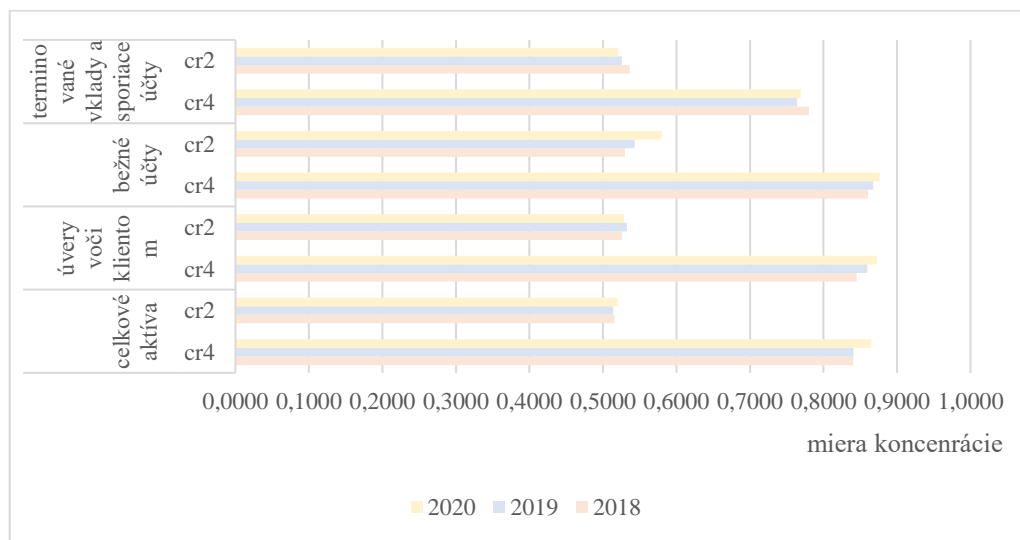
Tabuľka č. 5 Hodnoty ukazovateľov koncentrácie prepočítané mierou koncentrácie
K pre rok 2020

Miera koncentrácie K		2020
celkové aktíva	CR ₄	0,8653
	CR ₂	0,5199
úvery voči klientom	CR ₄	0,8727
	CR ₂	0,5287
bežné účty	CR ₄	0,8765
	CR ₂	0,5800
terminované vklady a sporiace účty	CR ₄	0,7688
	CR ₂	0,5209

Zdroj: vlastné spracovanie

V prípade indikátora CR₂ nenastala žiadna zmena, iba prirodzený medziročný nárast pretože Československá obchodná banka, a. s. i po zlúčení s OTB Bankou Slovensko, a. s. ostala na štvrtom mieste z pohľadu trhových podielov. Najväčší nárast CR₄ nastal pri ukazovateli celkové aktíva a to presne o 2,46 %.

Graf č. 6 Porovnanie miery koncentrácie pred a po zlúčení dvoch bánk v rokoch
2018 - 2020

Zdroj: vlastné spracovanie

Ako môžeme vidieť aj na grafe, nedošlo k nejakému výraznému prerozdeleniu trhových podielov či zmene indikátorov a tak môžeme s istotou povedať, že neprichádza k badateľnej zmene koncentrácie. Protimonopolný úrad práve preto nemal najmenej problémy so schválením tejto koncentrácie.

Záver

Predmetom bakalárskej práce bolo predostrenie problematiky protimonopolnej politiky a práce Protimonopolného úradu SR, ako orgánu zodpovedajúceho za ochranu hospodárskej súťaže. Protimonopolný úrad ako ochranca hospodárskej súťaže upriamuje svoju pozornosť aj na mieru koncentrácie daného odvetvia, pretože indikuje konkurencieschopnosť vybraného trhu. Meranie koncentrácie začína byť čoraz väčší trend aj v dôsledku západných krajín, v ktorých môžeme sledovať každoročne prudké nárasty koncentrácií vo viacerých odvetviach. V našej práci sme sa bližšie zameriavali na bankový sektor, ktorý je úzko spätý s celkovou finančnou stabilitou krajiny ako celku a preto zásahy PMU sú priam nevyhnutnosťou.

V úvodnej časti práce sme si zadefinovali základné pojmy, ozrejmili činnosť PMU a predstavili hospodársku súťaž v jednotlivých trhových štruktúrach. Na základe získaných poznatkov sme boli schopní spracovať ďalšiu časť práce, ktorou je ich praktická aplikácia.

Naším hlavným cieľom bola analýza najväčšieho bankového kartelu spoločností Slovenská sporiteľňa, a. s., Československá obchodná banka, a. s. a Všeobecná úverová banka, a. s. Tieto tri banky sa spojili a snažili sa vypovedaním bežných účtov spoločnosti Akcenta CZ, a. s. zabrániť odlivu ich klientov. Spoločnosť Akcenta CZ, a. s. pre nich predstavovala hrozbu straty zákazníkov využívajúcich devízové služby. Táto spoločnosť ponúkala služby príbuzné službám dotknutých bánk za výhodnejšie ceny a bez poplatkov, ktoré banky vyžadujú. V dôsledku toho Protimonopolný úrad SR vyhodnotil spoločnosť Akcenta CZ, a. s. za ich konkurenta na relevantnom trhu. Ich zámerom bolo vytlačenie českej spoločnosti Akcenta CZ, a. s. z trhu a prebratie jej zákazníkov, prípadné zabránenie odlivu ich súčasných zákazníkov. Takéto správanie je neprijateľné a ohrozuje spotrebiteľa. Následkom takejto dohody by boli ceny produktov a služieb bánk vyššie. Úrad tento kartel odhalil a označil ako protizákonné správanie a porušenie hospodárskej súťaže. Banky spoločne po zdĺhavom procese dostali pokutu v celkovej výške 10 tisíc eur. Na základe toho môžeme konštatovať, že Protimonopolný úrad SR úspešne zabránil obmedzovaniu hospodárskej súťaže.

Predmetom ďalšej časti kapitoly bola analýza koncentrácie bankového sektora. Protimonopolný úrad využíva rôzne analýzy na meranie koncentrácie. V našej práci sme na určenie stupňa koncentrácie predmetného sektora využili dve metódy – mieru koncentrácie K a Herfindahl-Hirschmanov Index. Prostredníctvom HHI indexu sme dospeli k záveru, že

slovenský bankový sektor na základe agregátneho ukazovateľa zisku i ukazovateľov za jednotlivé produkty bánk, ako sú napríklad terminované vklady, považujeme za stredne koncentrovaný počas celého sledovaného obdobia. Na základe miery koncentrácie K štyroch najsilnejších hráčov v odvetví môžeme konštatovať, že slovenský bankový sektor je koncentrovaný. Naše výsledky sú pre menšiu krajinu akou je Slovensko úplne štandardné. Slovenský bankový trh je schopný spotrebovať služby len od určitej menšej skupiny podnikateľských subjektov, a preto stredne koncentrované odvetvie je dobrým výsledkom. Bankový sektor je oligopol, takže aj v rámci miery koncentrácie K štyroch najsilnejších hráčov v odvetví je výsledok koncentrovaného trhu jednoznačný. Správnosť našej analýzy môžeme potvrdiť aj rôznymi odbornými článkami a analýzami uvedenými v ekonomickom časopise Ekonomickej univerzity v Bratislave, či výsledkami z výskumu Slovenskej akadémie vied, ktoré sa stotožňujú s našimi výsledkami o tom, že bankový sektor na Slovensku môžeme považovať za stredne koncentrované prostredie.

Protimonopolný úrad schválil koncom minulého roka koncentráciu spoločností KBC Group N.V. a OTP Banka Slovensko, a. s. Vzhľadom na tento fakt, a teda zmenu v sektore, sme si definovali náš posledný čiastkový cieľ, a to zistenie, či po tejto fúzii spoločností nastane výrazné prerozdelenie trhových podielov alebo zmena koncentrácie na trhu. Táto koncentrácia je zaujímavá predovšetkým z dôvodu, že členom KBC Group je aj Československá obchodná banka, ktorá patrí medzi 4 najsilnejšie banky bankového sektora. Na základe vypočítaných indikátorov miery koncentrácie týchto štyroch najsilnejších bánk sme dospeli k záveru, že žiadna výrazná zmena na trhu v dôsledku tohto spojenia nenastane. Prostredie štyroch najsilnejších bánk na slovenskom bankom trhu je naďalej považované za koncentrované.

Zoznam použitej literatúry

Knižné zdroje:

1. FABOVÁ, Ľudmila. *Ekonomía pre technikov*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2011. ISBN 978-80-8078-404-1.
2. FENDEKOVÁ, Eleonora a kol. *Mikroekonomía: zbierka príkladov*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2018. ISBN 978-80-8168-985-7.
3. LISÝ, Ján a kolektív. *Základy ekonómie a ekonomiky*. Bratislava: Ekonóm, 2015. ISBN 978-80-225-4053-7.
4. LISÝ, Ján. *Ekonomía*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-275-7.
5. MOYNIHAN, Dan, TITLEY, Brian. *Economics: a complete course*. 3rd ed. vyd. Oxford: Oxford Univ. Press, 2000. ISBN 978-0-19-913413-7.
6. PATAKYOVÁ, Mária T. *Ľudskoprávne aspekty hospodárskej súťaže: antitrust z pohľadu ľudských práv*. Bratislava: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-571-0002-7.
7. SAMUELSON, Paul A., NORDHAUS, William D. *Economics*. 19th ed. vyd. Boston: McGraw-Hill Irwin, 2010. The McGraw-Hill series economics. ISBN 978-0-07-351129-0.
8. ŠÍBL, Drahoš, BALÁŽ, Peter. *Velká ekonomická encyklopédia: výkladový slovník A-Ž*. Bratislava: Sprint, 1996. ISBN 978-80-88848-02-8.
9. TARBELL, Ida M., SCHECHTER, Danny. *The History of the Standard Oil Company, Vol. I*. New York: Cosimo Classics, 2009. ISBN 978-1-60520-761-2.
10. TOKÁROVÁ, Mária. *Politika hospodárskej súťaže*. Bratislava: Sprint, 2017. ISBN 978-80-89710-29-4.
11. TOKÁROVÁ, Mária. *Protimonopolná politika*. Bratislava: Sprint, 2008. ISBN 978-80-89085-98-9.
12. VYNCÍR, Pavol a kol. *Teória a prax hospodárskej politiky*. Bratislava: Sprint, 2007. ISBN 978-80-89085-80-4.
13. ŽÁK, Milan. *Hospodárska politika*. Praha: Vysoká škola ekonomie a managementu, 2006. ISBN 978-80-86730-04-2.

Internetové zdroje:

14. Antitrust: Overview – Competition - European Commission. In: [online] [cit. 09.04.2021]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/overview_en.html

15. BAKER, Jonathan et al. The Year in Economics at the FCC, 2010–11: Protecting Competition Online. In: *Review of Industrial Organization* [online]. 2011, roč. 39, s. 297-309. Dostupné na internete: 10.1007/s11151-011-9319-3
16. BREZINA, Ivan; ORŠULOVÁ, Anna; PEKÁR, Juraj. Analýza absolútnej koncentrácie vybraného odvetvia pomocou Herfindahlovho-Hirschmanovho indexu. *Ekonomický časopis (Journal of Economics)*, 2009, 57.1: 77-94. Dostupné na internete: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0920140601%2009%20Brezina%20a%20kol.pdf>
17. BREZINA, Ivan, PEKÁR, Juraj. Sensitivity Analysis of Herfindahl-Hirschman Index on the Slovak Banking Sector. In: *Politická ekonomie* [online]. 2013, roč. 61, č. 6, s. 735-751. ISSN 00323233, 23368225. Dostupné na internete: 10.18267/j.polek.928
18. CARLETTI, Elena et al. *1 PRELIMINARY Regulation and Competition Policy in the Banking Sector**. [s.l.]: [s.n.], 2007. <https://media.iese.edu/research/pdfs/OP-0159-E.pdf>
19. Dohľad nad finančným trhom - www.nbs.sk. In: [cit. 13.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.nbs.sk/sk/dohlad-nad-financnym-trhom>
20. GIOCOLI, Nicola. Competition Versus Property Rights: American Antitrust Law, the Freiburg School, and the Early Years of European Competition Policy. In: *Journal of Competition Law and Economics* [online]. 2009, roč. 5. Dostupné na internete: 10.1093/joclec/nhp003
21. INFO@FINSTAT.SK. Finančné a právne dáta o firmách na jednom mieste | FinStat.sk. In: [cit. 13.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.finstat.sk/>
22. KOLÁROVÁ, Iveta. *Hospodárska súťaž, nekalá súťaž a ochrana pred jej zneužitím*. 2012. Vysoká škola bezpečnostného manažmentu v Košiciach ÚPPK ÚPPK.
23. MEDEK, Jan. Decentralizácia pravidiel hospodárskej súťaže. , s. 5. [online] [cit. 09.04.2021]. Dostupné na internete: http://www.slpk.sk/eldo/2007/017_07/medek.pdf
24. Oficiálny zdroj informácií o finančnom hospodárení podnikov | registeruz.sk. In: [cit. 05.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/accountingentity/simplesearch>
25. Policy in EU and SR. *Nové trendy v ekonometrii a operačným výzkumu: mezinárodný vedecký seminár*. Bratislava: Vydavateľstvo EKONÓM, 2019, , 63-69. ISBN 978-80-225-4650-8.

26. Protimonopolný úrad Slovenskej republiky | polný úrad SR. In: [cit. 09.04.2021].
Dostupné na internete: <https://www.antimon.gov.sk/>
27. Rozhodnutie: 2009/KH/R/2/054 | Protimonopolný úrad SR. In: [cit. 13.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.antimon.gov.sk/2009khr2054/>
28. Rozhodnutie: 2013/KH/1/1/026 | Protimonopolný úrad SR. In: [cit. 13.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.antimon.gov.sk/2013kh11026/>
29. Rozhodnutie: 2013/FH/3/1/013 | Protimonopolný úrad SR. In: [cit. 13.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.antimon.gov.sk/2013fh31013/>
30. Rozhodnutie: 2014/KH/R/2/008 | Protimonopolný úrad SR. In: [cit. 13.04.2021]. Dostupné na internete: <https://www.antimon.gov.sk/2014khr2008/>
31. Rozhodnutie: 2020/KOH/SKO/3/17 | Protimonopolný úrad SR. In: [cit. 13.04.2021].
Dostupné na internete: <https://www.antimon.gov.sk/2020kohsko317/>
32. TOKÁROVÁ, Mária, RIEVAJOVÁ, Eva. Inovácie vo vývoji prístupov k teóriám konkurencie, súťaživosti, resp. protimonopolnej politiky. , s. 13. . [online] [cit. 15.02.2021]. Dostupné na internete:
http://semafor.euke.sk/zbornik2007/pdf/tokarova_rievajova2.pdf
33. What is an Antitrust Policy? (with pictures). In: *Info Bloom* [online] [cit. 09.04.2021].
Dostupné na internete: <http://www.infobloom.com/what-is-an-antitrust-policy.htm>
34. Zneužitie dominantného postavenia – Európska komisia. In: [cit. 13.04.2021]. Dostupné na internete: https://ec.europa.eu/competition/consumers/abuse_sk.html